

Økonomimodeller fra KS, med fokus på finansielle måltall

Sigmund Engdal, 19. september 2019, Tromsø

Hovedtemaer

- ✓ Finansielle måltall
 - Aktuelle finansielle måltall
 - » Noen problemstillinger
- ✓ KS-modell - minimumsnivå for netto driftsresultat og disposisjoner
 - Basisversjonen av modellen
 - » Grunnleggende forutsetninger
 - » Modellens styringsparametre
 - Hvordan bruke modellen for egen kommune?
- ✓ Andre KS modeller
 - Befolkningsutvikling (demografi)
 - Ressursbruk og prioritering

Ny kommunelov med økt fokus på langsiktighet i økonomiplanleggingen

- § 14 – 1:
Kommuner og fylkeskommuner skal forvalte økonomien slik at **den økonomiske handleevnen blir ivaretatt over tid.**
- § 14 – 2:
Kommunestyret og fylkestinget skal selv vedta:
 - c) finansielle måltall for utviklingen av kommunens eller fylkeskommunens økonomi
- § 14 – 4 Økonomiplanen og årsbudsjettet:
De skal også vise utviklingen i kommunens eller fylkeskommunens økonomi og utviklingen i gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser.
- § 14 – 7 Årsberetningen
skal redegjøre for om den økonomiske utviklingen og stillingen ivaretar den økonomiske handleevnen over tid (i tillegg til forhold som er viktige for å bedømme den økonomiske utviklingen og stillingen).

Finansielle måltall som viser utviklingen i kommunens økonomi

- Relevante og sentrale dimensjoner (ikke uttømmende):
 - Lånegjeld
 - Netto driftsresultat
 - Disposisjonsfond

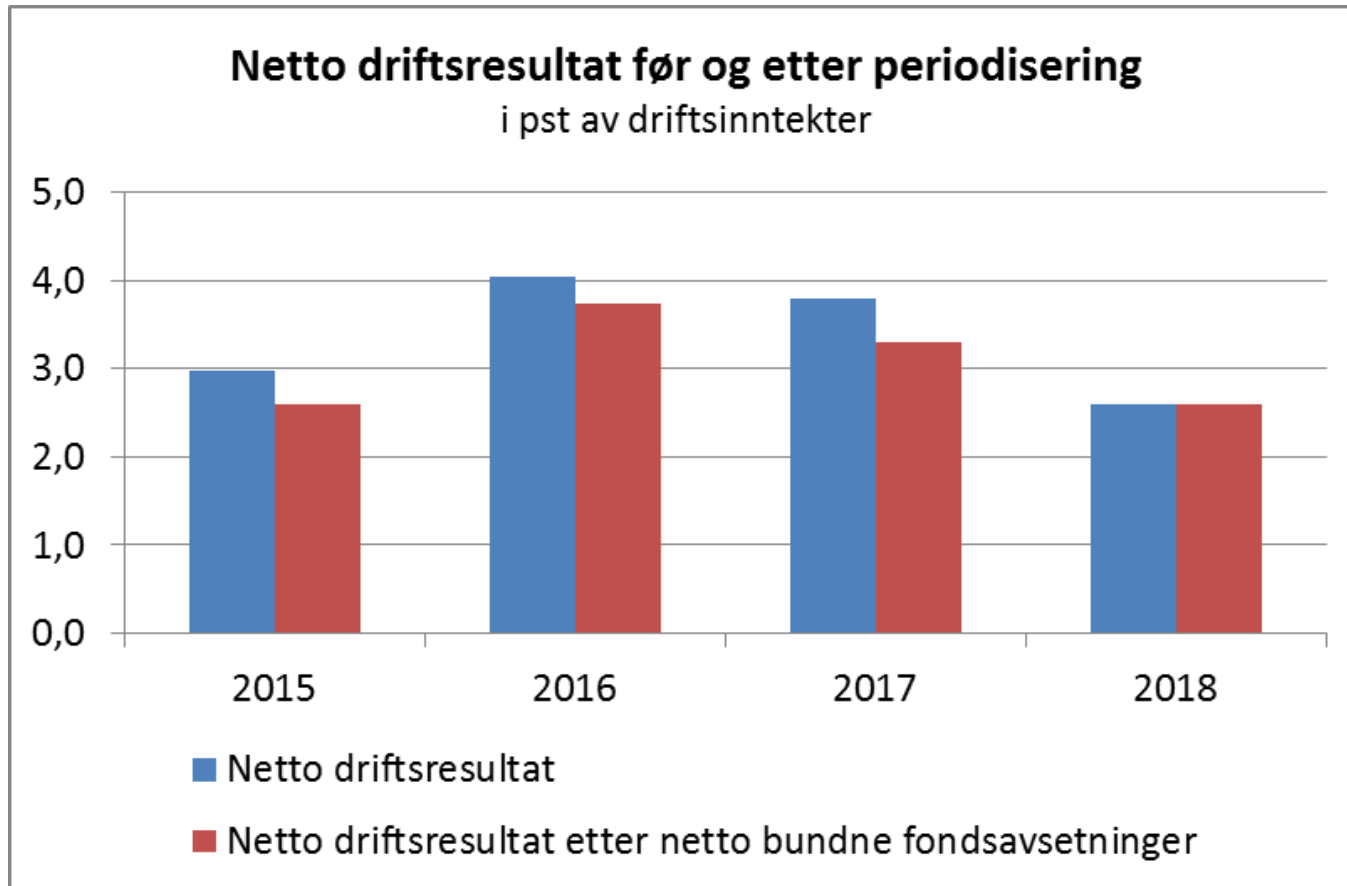
Netto driftsresultat som resultatmål

- Hvor mye av driftsinntektene som er disponible til avsetninger eller finansiering av investeringer.
- Men er resultatet tilstrekkelig presist i økonomiske analyser:
 - Lange tidsserier – Ja
 - Korte tidsserier – Neppe

Periodisering i kommuneregnskapet

- Øremerkede statstilskudd hvor utgiftene tilskuddet skal finansiere først påløper et senere driftsår
Tilsvarende gjelder tilskudd/gaver fra andre med betingelser
- «Overskudd» på selvkosttjenester skal tilbakeføres til abonnentene/brukerne.
Ikke disponibelt for kommunen
- I kommuneregnskapet
 - Inngår i driftsinntektene i året hvor inntekten er kjent (normalt utbetalt)
 - Tilhørende utgifter inngår i driftsregnskapet det året de påløper
 - Periodisering skjer gjennom bruk og avsetning til bundne fond
 - Netto driftsresultat fanger ikke opp slike periodiseringer.

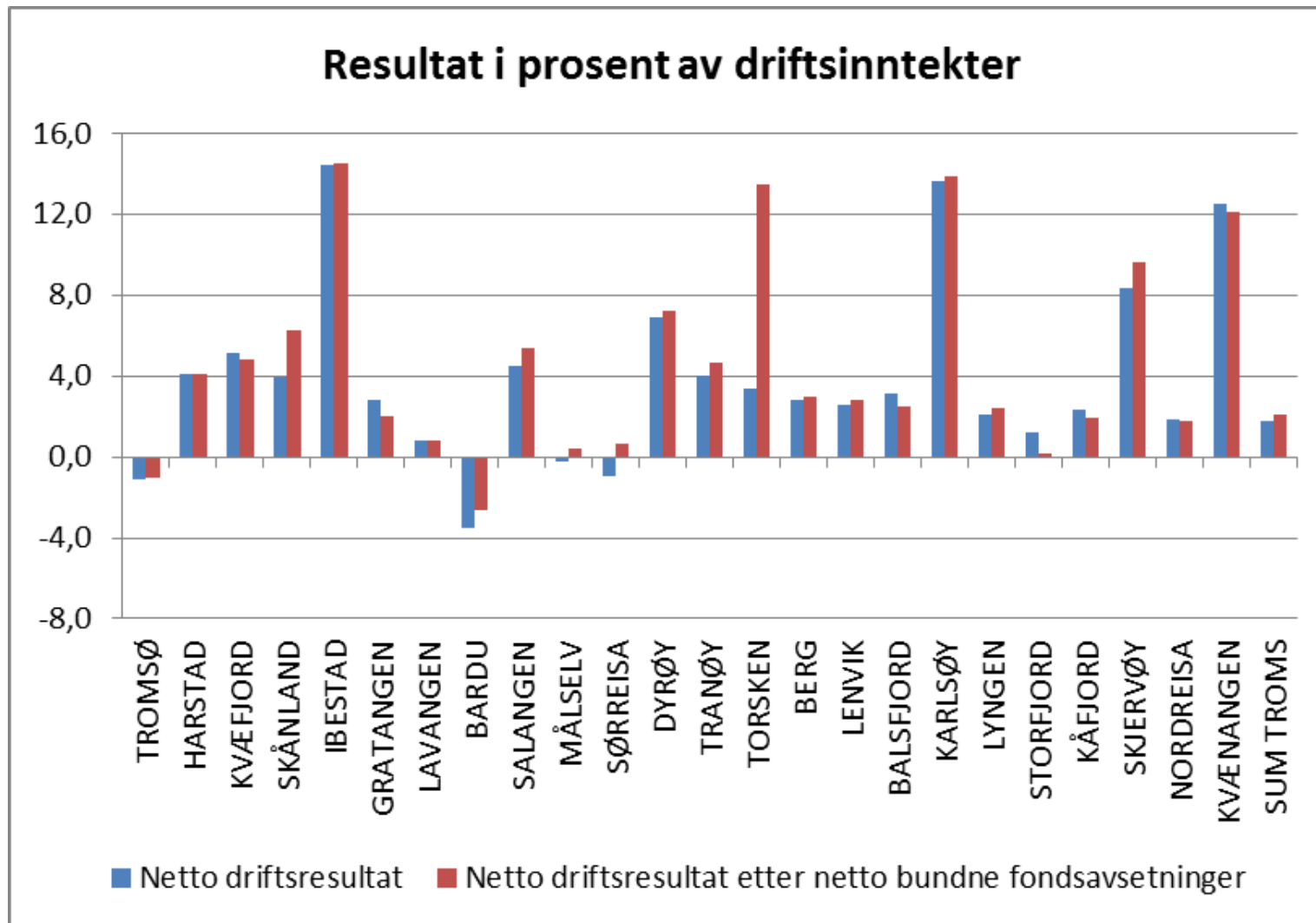
Periodiseringene kan være så store at de påvirker de nasjonale nivåene

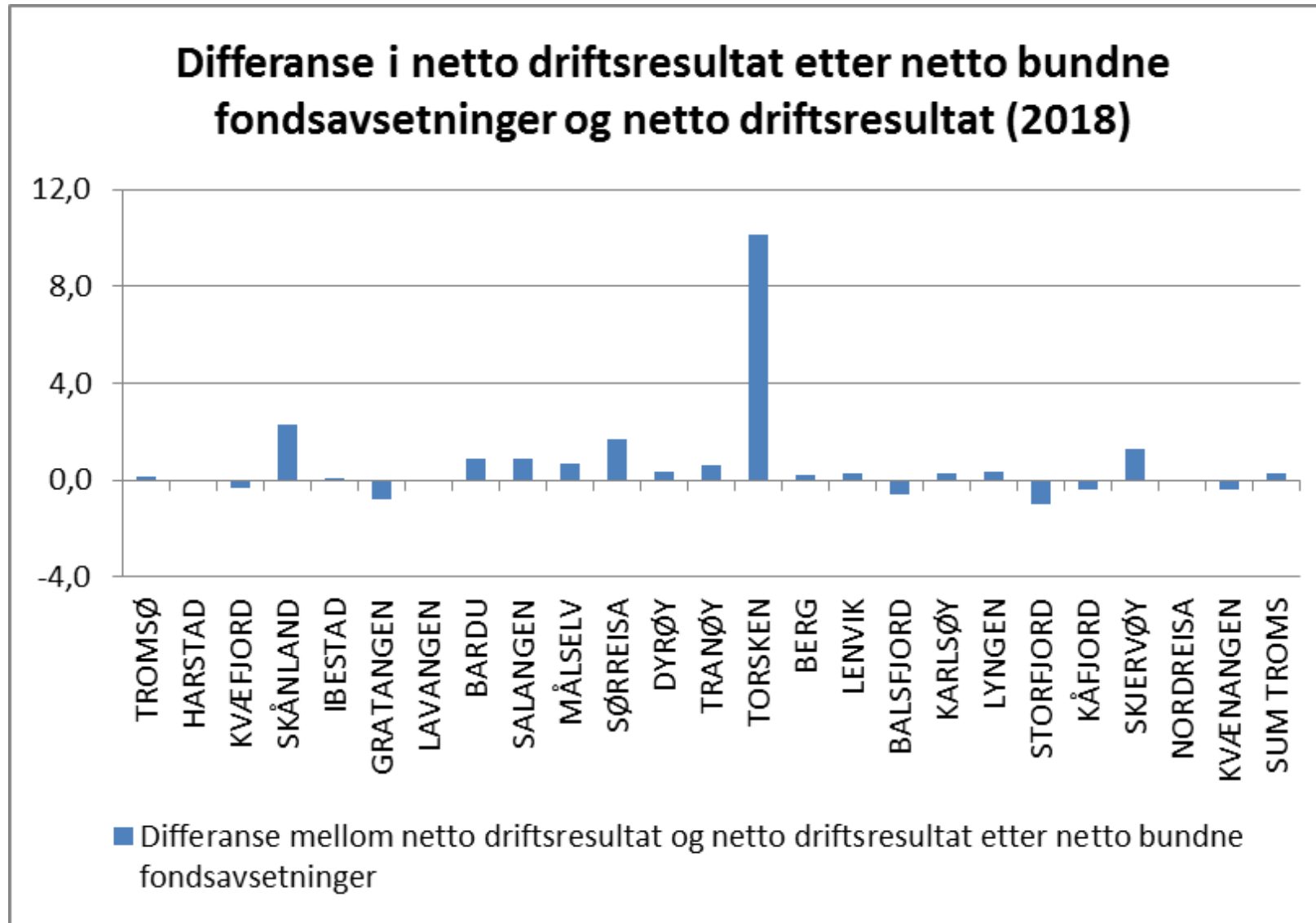
Men periodisering løser ikke alt,

- store årlige variasjoner i frie inntekter (f.eks. havbruksfondsinnntekter) vil fortsatt slå ut i resultatene

Periodisering kan innvirke på resultatene på kommunenivå

Periodisering kan innvirke på resultatene på kommunenivå

Pensjonsutgifter eller –kostnader, krevende område ved analyser

- Tre sett regler ved håndtering av pensjon
 - Regelverket som regulerer forholdet mellom kommunen og leverandøren av pensjonsordningen. Lov om forsikringsvirksomhet med tilhørende forskrifter.
 - Regelverket som regulerer forholdet kommunen og Statens pensjonskasse – lærerne
 - Regelverket som regulerer hvordan pensjon skal føres i regnskapet
- **Forsikringspremiene** er basert på et krav om forsikringsmessig dekning av opptjente ytelser på balansedagen - tilstrekkelige midler i pensjonsordningen til å kunne innfri pensjonsforpliktelsene som medlemmene fram til nå har tjent opp rett til
- **Pensjonskostnadene** baseres på forventet lønn på pensjoneringstidspunktet (sluttlønn). Den årlige regnskapsmessige pensjonskostnaden skal utledes av hva pensjonsforpliktelsen vil være dersom den ansatte står i stillingen helt fram til pensjonering.

Premieavvik - forskjell mellom forsikringspremie og pensjonskostnad, pensjonskostnad beste grunnlag i resultatanalyser

Kommunekonsern	2015	2016	2017	2018
Pensjonspremie	25 736 401	28 278 412	28 294 305	32 899 489
Bruk av premiefond	-3 543 478	-3 014 185	-2 668 050	-3 915 209
Betalt pensjonspremie	22 192 923	25 264 227	25 626 255	28 984 280
Årets pensjonskostnad (før amortisering)	20 876 016	21 705 493	22 274 036	22 588 401
Premieavvik	-1 316 907	-3 558 734	-3 352 219	-6 395 879

- Betalt pensjonspremie kan svinge mye fra år til år, bl.a. som følge av:
 - Når på året lønnstillegg gis (datolønnsveksten bestemmer premien)
 - Hvor mye som brukes av premiefond
- Pensjonskostnaden – beregnes på basis av framtidige utbetalinger av pensjon. Bidrar til stabilitet ved analyse av resultatutvikling
 - Følsom for forutsetninger om diskonteringsrente, avkastning og lønnsvekst.
 - Reflekterer ikke kontantstrømmene, bør håndteres gjennom andre analyser enn resultatnivå

Netto lånegjeld eller netto renteeksponert gjeld som finansielt måltall

- Netto lånegjeld / renteeksponert gjeld – i utgangspunktet gode og entydige måltall
 - men reflekterer ikke om kommunen har reserver som raskt kan frigjøres for innfrielse av gjeld.

Trondheim				
	2015	2016	2017	2018
Netto lånegjeld	13 640 302	13 652 493	13 852 835	14 438 683
Renteeksponert gjeld	9 283 970	10 047 813	10 126 459	10 540 730

Netto lånegjeld	13 640 302	13 652 493	13 852 835	14 438 683
Ubundne investeringsfond	6 064 020	5 894 720	6 023 228	6 023 301
Netto lånegjeld fratrasket ubundne investeringsfond	7 576 282	7 757 773	7 829 607	8 415 382

Renteeksponert gjeld	9 283 970	10 047 813	10 126 459	10 540 730
Ubundne investeringsfond	6 064 020	5 894 720	6 023 228	6 023 301
Renteeksponert gjeld fratrasket ubundne investeringsfond	3 219 950	4 153 093	4 103 231	4 517 429

Netto renteeksponering	3 907 657	4 602 271	3 944 423	4 343 771
-------------------------------	------------------	------------------	------------------	------------------

Økonomisk handlingsrom – nøkkeltall brukt av KS for vurdering av økonomisk handlefrihet

	Netto lånegjeld korrigert for ubunde investeringsfond i pst av driftsinntekter	Netto driftsresultat inkl netto bunde avsetninger i pst av driftsinntekter	Disposisjonsfond inkl. regnskapsmessig mer-/mindreforbruk i pst av driftsinntekte
	Over 75 pst av driftsinntekter	Under 1 pst av driftsinntekter	Under 5 pst av driftsinntekter
	65 - 75 pst av driftsinntekter	1 - 2 pst av driftsinntekter	5 - 8 pst av driftsinntekter
	Under 65 pst av driftsinntekter	Over 2 pst av driftsinntekter	8 pst av driftsinntekter
	Strengere krav for kommuner med lånegjeld over 130 pst		

År	Lite økonomisk handlingsrom	Moderat økonomisk handlingsrom	Større grad av økonomisk handlingsrom
2018	41	148	233
2017	32	154	240
2016	23	146	259
2015	40	192	196
2014	63	211	154
2013	67	209	152

- Vurderingen har en makrotilnærming:
Tar ikke hensyn til at anbefalt nivå på netto driftsresultat og disposisjonsfond kan variere fra kommune til kommune

Økonomisk handlingsrom – på kommunenivå

				Disposisjonsfond									
K.nr.	Kommune		Samlet vurdering 2018		Samlet vurdering 2017		Samlet vurdering 2016		Samlet vurdering 2015		Samlet vurdering 2014		Samlet vurdering 2013
1902	TROMSØ	netto driftsinntekt inkl netto inntekt for											
1903	HARSTAD	avsetningene											
1904	KVÆFJORD	driftsinntekt											
1905	TROMSØ	SKÅNLAND	-1,0	22,7		3							
1906	HARSTAD	IBESTAD	4,2	13,7		4							
1907	KVÆFJORD	GRATANGEN	4,8	40,6		8							
1908	SKÅNLAND	LAVANGEN	6,2	92,2		1							
1909	IBESTAD	BARDU	14,0	83,2		6							
1910	GRATANGEN	SALANGEN	2,0	56,6		1							
1911	LAVANGEN	MÅLSELV	0,8	59,2		6							
1912	BARDU	SØRREISA	-2,0	82,8		0							
1913	SALANGEN	DYRØY	5,4	80,6		5							
1914	MÅLSELV	TRANØY	0,4	86,6		3							
1915	SØRREISA	TORSKEN	0,7	83,8		3							
1916	DYRØY	BERG	7,2	73,3		5							
1917	TRANØY	LENVIK	4,7	51,1		5							
1918	TORSKEN	BALSFJORD	13,0	57,4		4							
1919	BERG	KARLSØY	3,0	76,5		0							
1920	LENVIK	LYNGEN	2,8	87,6		7							
1921	BALSFJORD	STORFJORD	2,5	86,7		2							
1922	KARLSØY	KÅFJORD	13,0	82,1		2							
1923	LYNGEN	SKJERVØY	2,4	57,1		0							
1924	STORFJORD	NORDREISA	0,2	89,8		9							
1925	KÅFJORD	KVÆNANGEN	1,9	41,4		0							
1926	SKJERVØY		9,6	80,3		2							
1927	NORDREISA		1,7	81,9		4							
	KVÆNANGEN		12,1	79,2		7,1							

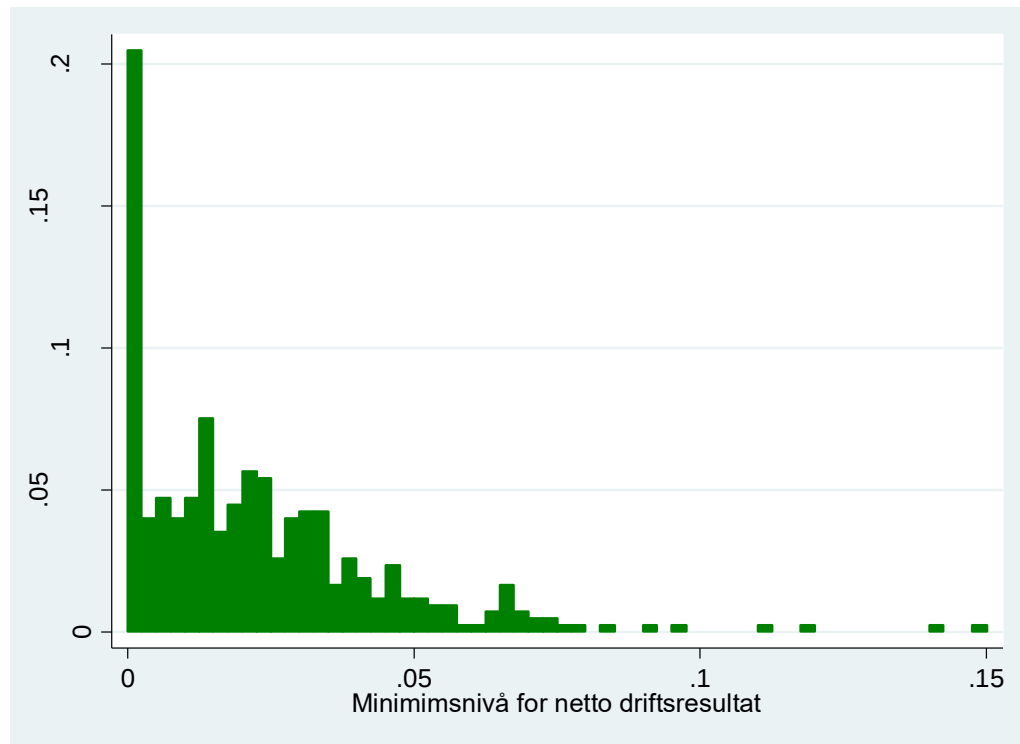
KS - FoU-prosjekt

- Utvikle en metode som kan gi anbefaling om nivået på netto driftsresultat for **hver enkelt kommune (og fylkeskommune)**
 - Ivareta behovet for stabil tjenesteproduksjon
 - Identifisere forskjeller i risikoeksponering mellom kommunene (og fylkeskommunene)
- Menon og Telemarksforskning har i samarbeid gjennom dette KS FoU-prosjektet utviklet en regnearkmodell for minimumsnivå på netto driftsresultat
 - I prosjektet sammenlignes også denne tilnærmingen med metoden for anbefaling av nivå på netto driftsresultat med utgangspunkt i formuesbevaring som benyttes av Teknisk beregningsutvalg for kommunal- og fylkeskommunal økonomi (TBU)
 - Teknisk Beregningsutvalg (TBU) sine anbefalinger gjelder for henholdsvis kommuner og fylkeskommuner samlet
 - TBUs anbefalinger er basert på kommunenes konsernnivå, mens denne modellen gir anbefaling med utgangspunkt i kommunekassetall.

Om modellen

- Modellen og anbefalingene om **minimumsnivåer** for netto driftsresultat og disposisjonsfond er basert på hvordan den enkelte kommune har styrt økonomien sin de siste årene
 - Skal modellen være et godt verktøy for den enkelte kommune bør forutsetningene i modellen tilpasses de planer kommunen har framover i tid.
- Modellen bygger på en sentral målsetning om **stabil tjenesteproduksjon**
 - Kommunen må ha **tilstrekkelig buffer** til å håndtere midlertidige og uventede fall i inntekter eller økte utgifter. Med andre ord nivået på kommunens tjenestetilbud skal kunne videreføres uten å bli påvirket av slike midlertidige svingninger.
 - Nivået på kommunens buffer må avspeile kommunens **eksponering for risiko**
 - Modellen tar utgangspunktet i siste års nivå på lånegjeld som andel av inntekter og legger til grunn at dette nivået som framtidig **stabilt nivå på langsiktig lånegjeld** relativt til inntekter. Forutsetningen kan endres i modellen gjennom gradvis opp- eller nedbygging av langsiktig gjeldsnivå.
- Er operasjonalisert i et excel-verktøy som er tilgjengelig for kommuner og fylkeskommuner på abonnement-siden til KS

Resultater fra modellutviklingen (2017 regnskapet)

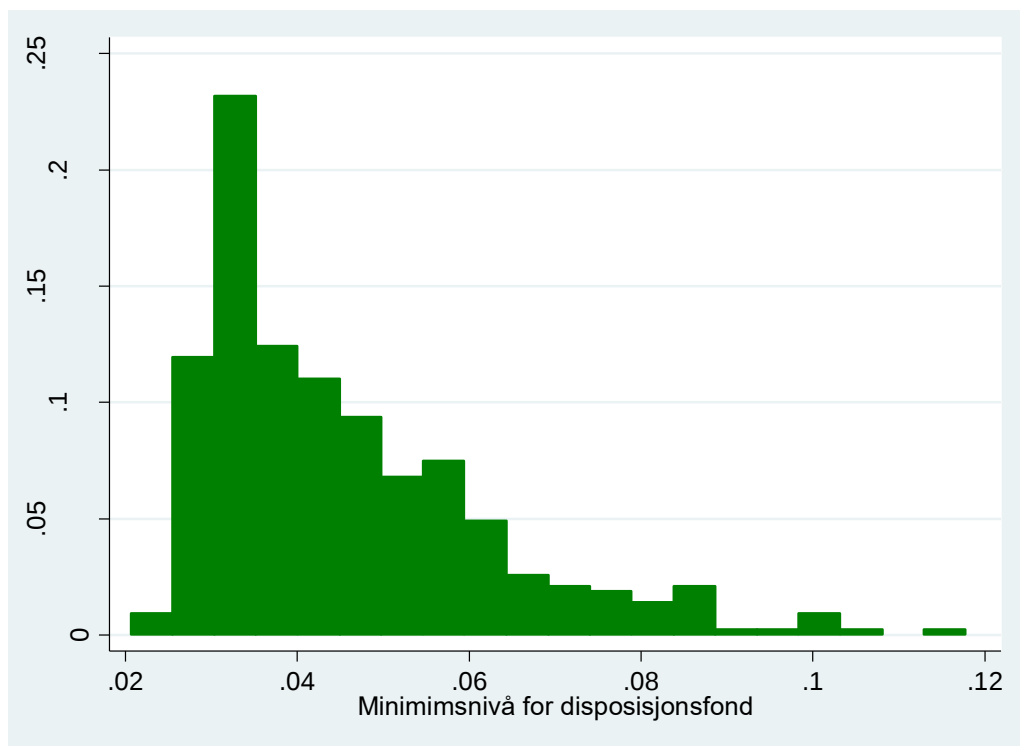

- 18 % av norske kommuner kan ha et netto driftsresultat på null og samtidig ha en stabil tjenesteproduksjon
 - Andelen reduseres til 10 % dersom en tar hensyn til at noen kommuner har behov for å øke disposisjonsfondet
- 31 % av kommunene får en minimumsanbefaling for langsiktig nivå på netto driftsresultat mellom null og 1¾ prosent mens 51 prosent får et anbefalt minimumsnivå høyere enn 1¾ prosent
- 40 % av kommuner har et forventet netto driftsresultat lavere enn sitt anbefalte minimumsnivået

Analyse av risikoeksponering

- Sentral anbefaling - Bufferkapitalen må være tilstrekkelig stor for å håndtere midlertidige svingninger
- De største kildene til midlertidige svingninger som ikke automatisk kompenseres gjennom inntektssystemet er:
 - Rentekostnader på gjeld
 - Skatteinntekter
 - Finansinntekter

Bufferkapital - Anbefalt minimumsnivå på disposisjonsfond - kommuner

- Hvor stort disposisjonsfond relativt til inntekter kommunene bør ha for å kunne ta hånd om en rimelig risiko varierer
 - Analyse viser at 10 prosent av observasjonene over perioden 2006-2017 ga et negative sjokk på kommunens inntekter på 1 550 kr eller mer per innbygger (tilsvarende ca. 1,5 prosents fall)
 - Det som bidrar til økt risiko er: Høy netto **renteeksponert gjeld**, **skatteinntekter** over 90% av landsgjennomsnittet og **høye finansinntekter** relativt til andre inntekter
- 144 kommuner (34%) har i regnskapet for 2017 lavere disposisjonsfond relativt til inntekter enn sitt anbefalte minimumsnivå

Det nye økonomistyringsverktøyet sammenlignet med TBUs beregningsopplegg

- Sentrale forskjeller:
 - TBUs anbefaling er basert på en målsetning om formuesbevaring, mens anbefalingene i det nye økonomistyringsverktøyet er basert på et prinsipp om stabil tjenesteproduksjon
 - Modellen som er utviklet i dette prosjektet gir individualiserte anbefalinger til den enkelte kommune og fylkeskommune. TBUs måltall gjelder for kommunesektoren som helhet.
 - TBUs anbefaling er basert på kommunenes konsernnivå, mens økonomistyringsverktøyet gir anbefaling med utgangspunkt i kommunekassetall.
- Likevel viser det seg at de to modellene gir relativt like anbefalinger på makronivå:
 - Mediankommunen anbefales et langsiktig minimumsnivå på netto driftsresultat på 1,8 prosent
 - Medianfylket anbefales et langsiktig minimumsnivå på netto driftsresultat på 4,4 prosent

Modellverktøyet

Introduksjonsarket

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	 									
2										
3										
4	Prognosemodell for anbefalt minimumsnivå på Netto driftsresultat									
5										
6	Kommunennummer: (tast inn her)									
7										
8	Om modellen									
9	Modellens mål									
10	Denne modellen er utviklet på oppdrag av KS av Menon Economics og Telemarksforskning. Målsetningen er å gi kommuner og fylker et verktøy som gir anbefalinger for minimumsnivå for netto driftsresultat og									
11	disposisjonsfond tilpasset den enkelte kommune og fylkeskommune. Modellen bygger på en sentral målsetning om stabil tjenesteproduksjon. For å oppnå dette ligger det inne en delmålsetning om at kommunen må ha									
12	tilstrekkelig buffer til å kunne håndtere et gitt nivå på risiko. Vi antar at alle utgifter og inntekter må vokse i takt med driftsinntektene for å opprettholde en stabil tjenesteproduksjon. Anbefalingene er langsiktige. Vi antar at									
13	kommunens gjeld som andel av inntekter ikke kan øke, dersom stabil tjenesteproduksjon skal opprettholdes. Dette kommer av at det ikke vil være bærekraftig på lang sikt dersom gjelda vokser raskere enn inntektene på lang									
14	sikt. Et sentralt moment er at anbefalingene er minimumsnivåer og det bør ikke være en målsetning å styre mot disse nivåene, men heller å sikre at kommunen ikke havner under de anbefalte minimumsnivåene.									
15										
16	Modellens anbefalinger									
17	Modellen gir anbefalinger for følgende:									
18	1. Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat									
19	- Netto driftsresultat som er tilstrekkelig for å finansiere kommunens investeringer									
20	- Gitt at gjelda som andel av inntekter ikke kan øke									
21	- Investeringsutgifter og -inntekter som andel av utgifter er lik sitt historiske snitt									
22	2. Tilstrekkelig stort disposisjonsfond for å håndtere rimelig risiko. Rimelig risiko tilsier at kommunene skal kunne håndtere den største av:									
23	- En renteøkning på 2% over fire år. Avkastning på finansformue antas å øke med 1%.									
24	- Fall i finansinntekter og skatteinntekter lik 5-persentilen av slike fall i perioden 2004-2016.									
25	Økt rente vil på lengre sikt redusere premieinnbetalingene. Dermed vil økt rente for de aller fleste kommuner kun være et midlertidig sjokk. Vi benytter variabelen "Renteeksponert gjeld" fra KOSTRA for å beregne risiko									
26	tilknyttet renteøkning. Denne tar høyde for rentekompensasjonsordninger og skal reflektere hvor stor del av kommunens gjeld som i praksis påvirkes av rentendringer. Den tar ikke høyde for eventuelle langsiktige									
27	rentebindinger.									
28										
29	Det som bidrar til økt risiko i modellen er dermed: Høy netto renteeksponert gjeld, skatteinntekter over 90% av landsgjennomsnittet og høye finansinntekter relativt til andre inntekter.									
30										
31	Det er viktig at du justerer forutsetningene i modellen hvis din kommune ikke planlegger å styre økonomien tilnærmet likt som de siste 5 til 15 årene									
32	Modellen tar utgangspunkt i at forholdene mellom inntekter og utgifter og en rekke andre størrelser er lik det de har vært historisk for den enkelte kommune. Dersom du vet at din kommune planlegger å styre økonomien på en									
33	annen måte i årene framover enn den har gjort i fortiden er det viktig at du justerer disse faktorene for at modellen skal gi gode og realistiske anbefalinger. I fanen "inputdata" kan du legge inn tall for siste års budsjett og evt.									
34	mer langsiktige økonomiplaner. Modellen vil med utgangspunkt i disse beregne modellens sentrale inputvariabler slik at du kan bruke disse til å gjøre skjønnsmessige justeringer i "Modell"-fanen. I denne fanen vises også									
35	modellens resultater samt utviklingen i sentrale variabler i modellen. For å fullt ut forstå resultatene er det lurt å lese forklaringene til høyre i modellfanen. Celler som er gule kan fylles ut av den enkelte kommune.									
36										
37	Ytterligere informasjon og forutsetninger									
38	Modellen har ikke lært til grunn noe eksplisitt mål om absolutt eller relativ formuesbevaring. Indirekte ligger det imidlertid en forutsetning om «absolutt» formuesbevaring av finanskapitalen. Dersom kommunen har mindre									
39										

«Inputdata» –definisjoner av input-variable

A B C D E F G H					
   					
Prognosemodell for anbefalt minimumsnivå på Netto driftsresultat					
Modellens inputdata - Brukerveiledning Modellen benytter data fra kommunens regnskap hentet fra KOSTRA. I utgangspunktet er modellens resultater basert på historiske sammenhenger for hver enkelt kommune mellom slike regnskapsvariabler. Dette vil si at den antar at kommunen vil følge samme handlingsregler i framtiden som i fortiden. Dette er et godt utgangspunkt, men det er ikke sikkert at din kommune vil fortsette å styre økonomien helt liktvis som de siste årene. For at modellen skal gi troverdige resultater kan det være nødvendig med skjønsmessige justeringer. For å kunne gjøre slike skjønsmessige vurderinger må man først ha klart for seg hvordan modellens inputdata er definert, se under. Celler som er gule kan fylles ut av den enkelte kommune.					
Input	Modellkode	Definisjon	Hentet fra	Definisjon - KOSTRA-arter	Kostra 2018
Driftsinntekter	X	Sum driftsinntekter	Driftsregnskap (KOSTRA)	A	-
Renteinntekter, eieruttak og utbytte	Y	Renteinntekter, utbytte og eieruttak	Driftsregnskap (KOSTRA)	L22	-
Driftsutgifter fratrukket avskrivninger	Z	Sum driftsutgifter-Avskrivninger	Driftsregnskap (KOSTRA)	B-L18	-
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	V	Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	Driftsregnskap (KOSTRA)	L26	-
Avdragsutgifter	W	Avdragsutgifter	Driftsregnskap (KOSTRA)	L28	-
Investeringsutgifter	U	Sum utgifter	Investeringsregnskap (KOSTRA)	B	-
Investeringsinntekter	P	Sum inntekter-Salg av driftsmidler og fast eiendom	Investeringsregnskap (KOSTRA)	A-L2	-
Finansformue	R	Sum Omløpsmidler- premieavvik (OM) + utlån + aksjer og and	Balanseregnskap (KOSTRA)	B-(2.19 og 5.19) + (2.22 og 5.22+kap.22 i lånefond) +(2.21 og 5.21+kap.21 i lånefond)	-
Gjeld	S	Sum Langsiktig Gjeld- Pensjonsforpliktelse-Konsernintern	Balanseregnskap (KOSTRA)	E-(2.4 og 5.4)-2.47	-
Disposisjonsfond	T	Disposisjonsfond	Balanseregnskap (KOSTRA)	(2.56 og 5.56)	-

«Inputdata» – Definisjon av avledede variabler

Avledede variabler - Brukerveiledning

Modellen er laget for å gi anbefalinger i et langsiktig perspektiv. Den er derfor bygget rundt andeler heller enn kroneverdier, siden eksempelvis Driftsinntektene i kroner aldri vil være det samme fra et år til et annet, mens Driftsutgifter delt på Driftsinntekter og finansinntekter i mange tilfeller er svært stabile størrelser. For de skjønsmessige justeringene er det disse andelenes du blir bedt om å endre på. For at du skal få en følelse på hvordan disse andelenes er for din kommune er disse regnet ut for siste år med KOSTRA-data og gjennomsnittstall for lengre historiske serier (se begrunnelser for antall år hver enkel andel er beregnet med utgangspunkt i). Hvordan de forskjellige andelenes er definert kan sees i kolonnen for Definisjon og i kolonnen Modellkode. Merk at vi her ikke bruker KOSTRA-arter, men inputvariablene slik definert over.

Lenger ned kan du legge inn tall for de relevante inputvariablene for eksempel hentet fra økonomiplaner og gjennomsnitt for de avledede variablene regnes ut i kolonne G. Slik vil du få et grepp på om hvordan disse avledede variablene er planlagt å se ut i nær framtid. Dette kan informere eventuelle skjønsmessige justeringer av modellen. Celler som er gule kan fylles ut av den enkelte kommune.

Modellvariabel	Modellkode	Definisjon	Kostra 2018	Basert på foreliggende økor.	Historisk gjennomsnitt
Driftsutgifter som andel av driftsinntekter og	Z/(X+Y)	Driftsutgifter fratrukket avskrivinger/ (Driftsinntekter+Renteinntekter, eieruttak og utbytte)	#DIV/0!		0,0 % Siste fem år
Investeringsutgifter som andel av driftsutgifter	U/Z	Investeringsutgifter/Driftsutgifter fratrukket avskrivin	#DIV/0!		0,0 % Siste 13 år
Investeringsinntekter som andel av invester	PIU	Investeringsinntekter/Investeringsutgifter	#DIV/0!		0,0 % Siste 13 år
Avdrag som andel av gjeld	W/S	Avdragsutgifter/Gjeld	#DIV/0!		0,0 % Siste år
Forventet avkastning på finansformue	Y/R	Renteinntekter, eieruttak og utbytte/Finansformue	#DIV/0!		0,0 % Siste fem år
Forventet årlig realvekst i driftsinntekter på	X(i år)/X(året f	Driftsinntekter (et år)/Driftsutgifter (året før), forventning på lang sikt			1,0 %
Foventet langsiktig prisvekst i kommunesksektoren		Kommunal deflator			2,5 % Siste fire år
Renter på gjeld	V/S	Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter/Gje	#DIV/0!		2,56 % Forventet n
Gjeld som andel av driftsinntekter og rentei	SI/(X+Y)	Gjeld/(Driftsinntekter+Renteinntekter, eieruttak og utl	#DIV/0!		Ikke relevant

«Inputdata» – Mulighet for kommunen til å legge inn data fra egen økonomiplan

Kommunens planlagte økonomi - Brukerveiledning

Modellen er laget for å gi anbefalinger i et langsiktig perspektiv og det er ikke nødvendigvis slik at kommunen vil styre økonomien sin slik den har gjort historisk. Dersom din kommune har økonomiplaner som går fremover i tid kan de planlagte verdiene for modellvariablene over legges inn under og de relevante modellvariablene basert på verdiene regnes automatisk ut over. I modellfanen kan du sette inn disse verdiene istedenfor de historiske gjennomsnittene og få modellens anbefalinger gitt din kommunes planer. Merk KOSTRA-definisjonene av variablene X til T og legg inn tilsvarende tall for hver av variablene. Celler som er gule kan fylles ut av den enkelte kommune.

Input	Budsjett 2019	Budsjett 2020	Budsjett 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023
Driftsinntekter					
Renteinntekter, eieruttak og utbytte					
Driftsutgifter					
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter					
Avdragsutgifter					
Investeringsutgifter					
Investeringsinntekter					
Avskrivninger i driftsregnskapet					
Finansformue					
Gjeld					

Resultatene – arkfanen «Modell»

8 Justerbare forutsetninger					Referanse for utfylling av skjønnsmessig justering		
9		Skjønnsmessig justering	Historiske gjennomsnitt		Kostra 2018	Basert på økonomiplan	Landsgjennomsnitt
10	Driftutgifter som andel av driftsinntekter og renteinntekter		93,5 %	Siste fem år	93,4 %		92,3 %
11	Investeringsinntekter som andel av driftsutgifter		14,0 %	Siste 13 år	36,3 %		13,6 %
12	Investeringsinntekter som andel av investeringsutgifter		29,1 %	Siste 13 år	22,0 %		28,4 %
13	Avdrag som andel av gjeld		3,4 %	Siste år	2,6 %		4,2 %
14	Forventet avkastning på finansformue		2,5 %	Siste fem år	1,7 %		3,2 %
15	Forventet rente på gjeld		2,56 %		2,4 %		
16	Forventet langsiktig realvekst i driftsinntekter		1,0 %	Langsiktig forventning			
17	Forventet langsiktig kommunal deflator		2,5 %	Langsiktig forventning			
18	Langsiktig ønsket gjeld som andel av drifts- og renteinntekter		112,0 %	Siste år	112,0 %		86,1 %
19	Andel av gjeld med rente bundet fire år eller lengre		0,0 %				

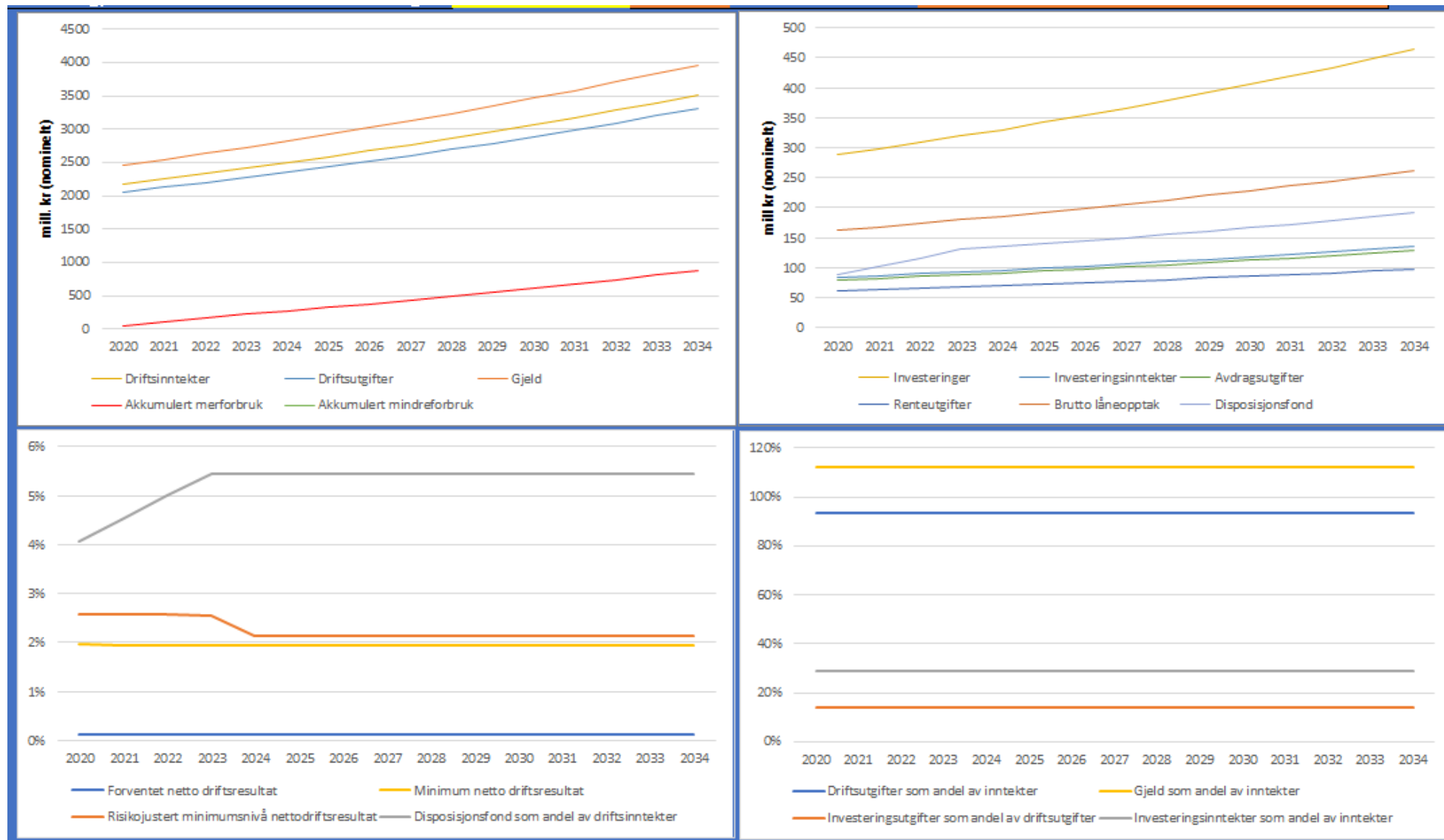
Resultater

Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	0,1 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	2,0 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,0 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	2,6 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,0 %
Differanse forventet NDR og risikojustert minimumsnivå for NDR	-2,4 %

Justerbare forutsetninger – beskrivelse i arkfanen «Modell»

	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V
19													
20													
21	For å se anbefalinger for din kommune, skriv inn kommunenummer i Introduksjonsfanen.												
22													
23	Celler som er grønne kan fylles ut av den enkelte kommune.												
24													
25	Viktig informasjon om resultater og justerbare forutsetninger:												
26	Dette arket viser anbefalte minimumsnivåer på netto driftsresultat, risikojustert netto driftsresultat og disposisjonsfond, samt forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon. Disse bygger på en rekke												
27	forutsetninger (se arket Forutsetninger), blant annet at forholdet mellom inntekter og utgifter vil være likt som det har vært de siste fem årene. Forutsetningene er blant annet satt for at kommunen skal opprettholde en												
28	stabil tjenesteproduksjon på lang sikt.												
29													
30	Under justerbare forutsetninger kan disse forutsetningene endres dersom du vet at kommunen vil f.eks. måtte investere mer eller mindre relativt til driftsutgiftene enn kommunen har gjort de siste 15 årene i gjennomsnitt.												
31	Dette gjøres ved å skrive inn et nytt prosenttall i den aktuelle raden mellom C8 og C14. Resultatene oppdateres automatisk. Ved å fylle inn regnskapstall i henhold til økonomiplaner og budsjetter i fanen "Inputdata" vil du få												
32	se hvordan modellvariablene i henhold til disse planene vil se ut. Disse kan veilede deg i å gjøre skjønsmessige justeringer.												
33													
34	Andre bakgrunnsdata for siste år med tilgjengelige regnskaper i KOSTRA finnes også i fanen "Inputdata".												
35													
36	Om investeringer som andel av driftskostnader												
37	Investeringer i en kommune vil variere mye fra år til år. Siden modellens anbefalinger er langsiktige, bør investeringer som andel av driftsutgifter ikke justeres for midlertidige svingninger i investeringer, men kun dersom det												
38	planlegges å investere i en gjennomsnittlig høyere eller lavere takt enn de siste 15 årene. Dersom investeringer midlertidig vil være lavere forventes det at differansen settes av i investeringsfond og dersom de midlertidig er												
39	høyere forventes det at eksisterende investeringsfond benyttes. Dette for å kunne opprettholde en gjennomsnittlig fast investeringstakt.												
40													
41													
42	Om maksimalt tillatt gjeld som andel av drifts- og renteinntekter												
43	Som default tar modellen utgangspunkt i kommunene ikke kan øke gjelda si som andel av inntektene. Så lenge dette er oppfylt vil kommunene i modellen gjeldsfinansiere investeringene så langt det er mulig og nødvendig.												
44	De kan selv justere hvilket gjeldsnivå du ønsker at din kommune skal styre mot på lang sikt ved å endre denne i justerbare forutsetninger celle C16.												
45													
46	Resultater												
47	Alle figurer viser utvikling i henhold til modellen dersom risikojustert minimumsnivå for netto driftsresultat følges og at netto driftsresultat kun benyttes til å finansiere investeringer og bygge opp												
48	disposisjonsfond.												
49													
50													
51	Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon												
52	Dette angir hvor stort netto driftsresultat kommunen kan forvente å oppnå dersom den inntekter og kostnader utvikler seg i tråd med forutsetningene gitt av enten de historiske gjennomsnittene i celle D8 til D14 eller etter												
53	dine skjønsmessige justeringer dersom du har gjort slike. Tallet vises som andel av driftsinntekter.												
54													
55	Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat												
56	Dette angir det nettodriftsresultatet som er tilstrekkelig til å finansiere kommunens investeringer uten at kommunens gjeld som andel av inntektene øker. Dersom investeringene kan finansieres fullt ut av												
57	investeringssinntekter og låneopptak uten at gjelda som andel av kommunens inntekter øker vil dette minimumsnivået være lik null. Dette vil tilsi at kommunen vil ha en gjeldsbelastning som øker i takt med inntektsveksten												

Modellarket har også illustrasjonsdiagrammer

Arkfanene forutsetninger og prognoser

- Forutsetninger:
 - Oppsummerer forutsetningene modellen bygger på, og gir en beskrivelse av beregningsformler for ulike variablene i modellen
- Prognoser:
 - Viser utviklingen i regnskapsstørrelser og nøkkeltall med basis i de forutsetninger som benyttes i modellen.

35	Prognoser										
36											
37		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
38	Driftsinntekter	2100	2173	2249	2328	2409	2494	2581	2671	2765	2862
39	Renteinntekter og utbytte	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26
40	Driftsutgifter	1986	2055	2126	2200	2276	2355	2436	2521	2608	2699
41	Renteutgifter	59	61	63	65	67	70	72	75	77	80
42	Avdragsutgifter	77	80	83	85	88	91	95	98	101	105
43	Investeringer	279	288	298	309	319	330	342	354	366	379
44	Investeringssinntekter	81	84	87	90	93	96	99	103	106	110
45	Brutto låneopptak	165	162	168	174	180	186	192	199	206	213
46	Låneopptak ved kun fast gjeldsandel som begynner	165	162	168	174	180	186	192	199	206	213
47	Gjeld	2380	2463	2548	2636	2727	2822	2919	3020	3125	3234
48	Gjeld som andel av inntekter	112,0 %	112,0 %	112,0 %	112,0 %	112,0 %	112,0 %	112,0 %	112,0 %	112,0 %	112,0 %
49	Forventet netto driftsresultat	0,2 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %
50	Minimum netto driftsresultat	1,6 %	2,0 %	2,0 %	1,9 %	1,9 %	1,9 %	1,9 %	1,9 %	1,9 %	1,9 %
51	Risikojustert minimumsnivå nettodriftsresultat	1,6 %	2,6 %	2,6 %	2,6 %	2,6 %	2,1 %	2,1 %	2,1 %	2,1 %	2,1 %
52	Disposisjonsfond	75	88	102	116	131	136	140	145	150	155
53	Disposisjonsfond som andel av driftsinntekter	3,6 %	4,1 %	4,5 %	5,0 %	5,4 %	5,4 %	5,4 %	5,4 %	5,4 %	5,4 %
54	Driftsutgifter som andel av inntekter	93,5 %	93,5 %	93,5 %	93,5 %	93,5 %	93,5 %	93,5 %	93,5 %	93,5 %	93,5 %
55	Investeringssinntekter som andel av inntekter	29,1 %	29,1 %	29,1 %	29,1 %	29,1 %	29,1 %	29,1 %	29,1 %	29,1 %	29,1 %
56	Investeringssutgifter som andel av driftsutgifter	14,0 %	14,0 %	14,0 %	14,0 %	14,0 %	14,0 %	14,0 %	14,0 %	14,0 %	14,0 %
57	Avdragsutgifter som andel av gjeld	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %	3,4 %
58	Akkumulert merforbruk		53	108	164	223	273	324	378	433	490
59	Finansformue	1021	1021	1021	1021	1021	1021	1021	1021	1021	1021
60	Akkumulert mindreforbruk		0	0	0	0	0	0	0	0	0

Eksempel bruk av modellen

Bruk av modellen – eksempel Harstad

Harstad - Hårsttåk

Justerbare forutsetninger

	Skjønnsmessig justering	Historiske gjennomsnitt	Referanse for utfylling av skjønnsmessig justering		
			Kotra 2018	Basert på økonomiplan	Landsgjennomsnitt
Driftutgifter som andel av driftsinntekter og renteinntekter		89,8 % Siste fem år	90,0 %		92,3 %
Investeringer som andel av driftsutgifter		16,0 % Siste 13 år	12,9 %		13,6 %
Investeringssinntekter som andel av investeringsutgifter		30,0 % Siste 13 år	22,9 %		28,4 %
Avdrag som andel av gjeld		3,1 % Siste år	2,8 %		4,2 %
Forventet avkastning på finansformue		3,3 % Siste fem år	2,2 %		3,2 %
Forventet rente på gjeld		2,56 %	2,1 %		
Forventet langsiktig realvekst i driftsinntekter		1,0 % Langsiktig forventning			
Forventet langsiktig kommunal deflator		2,5 % Langsiktig forventning			
Langsiktig ønsket gjeld som andel av drifts- og renteinntekter		124,2 % Siste år	124,2 %		86,1 %
Andel av gjeld med rente bundet fire år eller lengre		0,0 %			

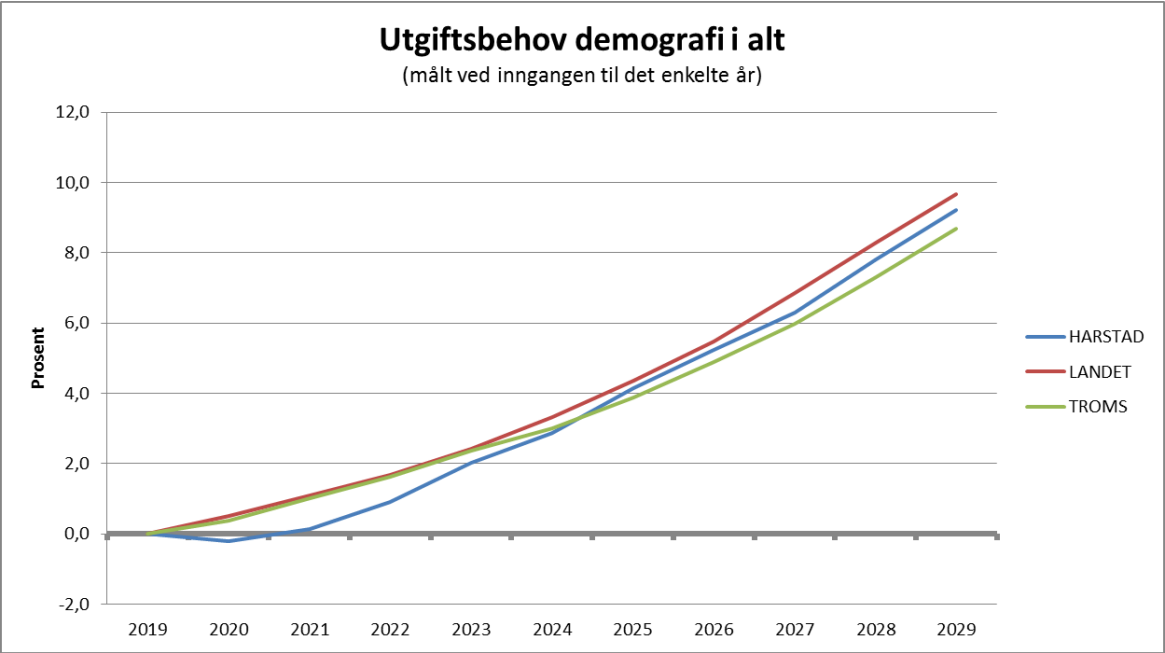
Resultater

Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	3,5 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	2,2 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,6 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	2,2 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,0 %
<i>Differanse forventet NDR og risikojustert minimumsnivå for NDR</i>	<i>1,3 %</i>

Skjønnsmessig justering realvekst driftsinntekter og deflator– arkfanen «Modell»

Justerbare forutsetninger

	Referanse for utfylling av skjønnsmessig justering	
	Kostra 2018	Basert på økonomiplan Landsgjennomsnitt
Driftsutgifter som andel av driftsinntekter og renteinntekter	89,8 %	92,3 %
Investeringer som andel av driftsutgifter	16,0 %	13,6 %
Investeringssinntekter som andel av investeringsutgifter	30,0 %	28,4 %
Avdrag som andel av gjeld	3,1 %	4,2 %
Forventet avkastning på finansformue	3,3 %	3,2 %
Forventet rente på gjeld	2,56 %	2,1 %
Forventet langsiktig realvekst i driftsinntekter	0,8 %	
Forventet langsiktig kommunal deflator	2,5 %	
Langsiktig ønsket gjeld som andel av drifts- og renteinntekter	124,2 %	86,1 %
Andel av gjeld med rente bundet fire år eller lengre	0,0 %	

Endring i prognosene

Prognoser											
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Driftsinntekter	-4	-9	-14	-19	-25	-31	-38	-44	-52	-59	-68
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Driftsutgifter	-4	-8	-13	-17	-23	-28	-34	-40	-46	-53	-61
Renteutgifter	0	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-2	-2
Avdragsutgifter	0	0	0	-1	-1	-1	-1	-1	-2	-2	-2
Investeringer	-1	-1	-2	-3	-4	-4	-5	-6	-7	-9	-10
Investeringsinntekter	0	0	-1	-1	-1	-1	-2	-2	-2	-3	-3
Brutto låneopptak	-5	-6	-7	-7	-8	-8	-9	-10	-11	-12	-12
Låneopptak ved kun fast gjeldsandel som begrensning	-5	-6	-7	-7	-8	-8	-9	-10	-11	-12	-12
Gjeld	-5	-11	-18	-24	-31	-39	-47	-55	-64	-74	-84
Gjeld som andel av inntekter	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Forventet netto driftsresultat	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Minimum netto driftsresultat	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %
Risikojustert minimumsnivå nettodriftsresultat	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %
Disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Disposisjonsfond som andel av driftsinntekter	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,2 %
Driftsutgifter som andel av inntekter	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Investeringsinntekter som andel av inntekter	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Investeringsutgifter som andel av driftsutgifter	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Avdragsutgifter som andel av gjeld	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Akkumulert merforbruk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Finansformue	0	-6	-11	-17	-23	-31	-39	-48	-57	-67	-77
Akkumulert mindreforbruk	0	-6	-11	-17	-23	-31	-39	-48	-57	-67	-77

Endring i minimumsnivå

Opprinnelig

Resultater	
Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	3,5 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	2,2 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,6 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	2,2 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,0 %
<i>Differanse forventet NDR og risikojustertminimumsnivå for NDR</i>	<i>1,3 %</i>

Redusert realvekst

Resultater	
Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	3,5 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	2,4 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,6 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	2,4 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,0 %
<i>Differanse forventet NDR og risikojustertminimumsnivå for NDR</i>	<i>1,0 %</i>

Innlegging av økonomiplan (Inputdata)

<i>Input</i>	<i>Budsjett 2019</i>	<i>Budsjett 2020</i>	<i>Budsjett 2021</i>	<i>Budsjett 2022</i>	<i>Budsjett 2023</i>
Driftsinntekter	2 058 225	2 067 225	2 076 725	2 083 825	
Renteinntekter, eieruttak og utbytte	20 405	20 405	20 405	20 405	
Driftsutgifter	2 053 984	2 036 419	2 041 669	2 051 019	
Renteutgifter, provisjoner og andre finansutgifter	71 490	84 240	91 490	89 140	
Avdragsutgifter	80 000	86 000	92 000	98 000	
Investeringsutgifter	399 079	207 060	104 824	17 500	
Investeringsinntekter	77 773	55 435	76 924	2 000	
Avskrivinger i driftsregnskapet	100 000	110 000	120 000	130 000	
Finansformue					
Gjeld	3 048 000	3 102 000	3 040 000	2 962 000	

Nøkkeltall fra økonomiplan overføres til «Modell» arket, som referanse. Grunnlag for skjønnsmessige justeringer

Justerbare forutsetninger				Referanse for utfylling av skjønnsmessig justering		
	Skjønnsmessig justering	Historiske gjennomsnitt		Kostra 2018	Basert på økonomiplan	Landsgjennomsnitt
Driftutgifter som andel av driftsinntekter og renteinntekter	92,3 %	89,8 %	Siste fem år	90,0 %	92,3 %	92,3 %
Investeringer som andel av driftsutgifter		16,0 %	Siste 13 år	12,9 %	9,4 %	13,6 %
Investeringsinntekter som andel av investeringsutgifter	29,1 %	30,0 %	Siste 13 år	22,9 %	29,1 %	28,4 %
Avdrag som andel av gjeld	2,9 %	3,1 %	Siste år	2,8 %	2,9 %	4,2 %
Forventet avkastning på finansformue		3,3 %	Siste fem år	2,2 %		3,2 %
Forventet rente på gjeld	2,8 %	2,56 %		2,1 %	2,8 %	
Forventet langsiktig realvekst i driftsinntekter	0,8 %	1,0 %	Langsiktig forventning		0,4 %	
Forventet langsiktig kommunal deflator		2,5 %	Langsiktig forventning			
Langsiktig ønsket gjeld som andel av drifts- og renteinntekter		124,2 %	Siste år	124,2 %	140,8 %	86,1 %
Andel av gjeld med rente bundet fire år eller lengre		0,0 %				

Endring i prognosene fra basismodellen

Prognoser											
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Driftsinntekter	-4	-9	-14	-19	-25	-31	-38	-44	-52	-59	-68
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Driftsutgifter	54	51	49	46	43	40	36	32	28	24	19
Renteutgifter	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
Avdragsutgifter	-4	-5	-5	-5	-6	-6	-6	-7	-7	-8	-8
Investeringer	9	8	8	7	7	6	6	5	4	4	3
Investeringsinntekter	0	-1	-1	-1	-1	-2	-2	-2	-3	-3	-3
Brutto låneopptak	-10	-10	-11	-12	-13	-14	-14	-15	-16	-17	-18
Låneopptak ved kun fast gjeldsandel som begrensning	-10	-10	-11	-12	-13	-14	-14	-15	-16	-17	-18
Gjeld	-5	-11	-18	-24	-31	-39	-47	-55	-64	-74	-84
Gjeld som andel av inntekter	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Forventet netto driftsresultat	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %
Minimum netto driftsresultat	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %
Risikojustert minimumsnivå nettodriftsresultat	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %
Disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Disposisjonsfond som andel av driftsinntekter	0,0 %	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,2 %
Driftsutgifter som andel av inntekter	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %
Investeringsinntekter som andel av inntekter	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %
Investeringsutgifter som andel av driftsutgifter	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Avdragsutgifter som andel av gjeld	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %
Akkumulert merforbruk	0	51	105	159	216	274	334	397	461	527	595
Finansformue	0	-29	-59	-89	-119	-156	-197	-240	-285	-334	-385
Akkumulert mindreforbruk	0	-29	-59	-89	-119	-156	-197	-240	-285	-334	-385

Endring i minimumsnivå

Med redusert realvekst

Resultater	
Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	3,5 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	2,4 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,6 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	2,4 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,0 %
<i>Differanse forventet NDR og risikojustertminimumsnivå for NDR</i>	<i>1,0 %</i>

Fra økonomiplan og redusert realvekst

Resultater	
Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	0,9 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	3,1 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,6 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	3,1 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,0 %
<i>Differanse forventet NDR og risikojustertminimumsnivå for NDR</i>	<i>-2,2 %</i>

Nøkkeltall fra økonomiplan overføres til «Modell» arket, som referanse. Grunnlag for skjønnsmessige justeringer

Justerbare forutsetninger				Referanse for utfylling av skjønnsmessig justering		
	Skjønnsmessig justering	Historiske gjennomsnitt		Kostra 2018	Basert på økonomiplan	Landsgjennomsnitt
Driftutgifter som andel av driftsinntekter og renteinntekter	92,3 %	89,8 %	Siste fem år	90,0 %	92,3 %	92,3 %
Investeringer som andel av driftsutgifter	11,0 %	16,0 %	Siste 13 år	12,9 %	9,4 %	13,6 %
Investeringssinntekter som andel av investeringsutgifter	29,1 %	30,0 %	Siste 13 år	22,9 %	29,1 %	28,4 %
Avdrag som andel av gjeld	2,9 %	3,1 %	Siste år	2,8 %	2,9 %	4,2 %
Forventet avkastning på finansformue		3,3 %	Siste fem år	2,2 %		3,2 %
Forventet rente på gjeld	2,8 %	2,56 %		2,1 %	2,8 %	
Forventet langsiktig realvekst i driftsinntekter	0,4 %	1,0 %	Langsiktig forventning		0,4 %	
Forventet langsiktig kommunal deflator		2,5 %	Langsiktig forventning			
Langsiktig ønsket gjeld som andel av drifts- og renteinntekter		124,2 %	Siste år	124,2 %	140,8 %	86,1 %
Andel av gjeld med rente bundet fire år eller lengre		0,0 %				

Endring i minimumsnivå

Fra økonomiplan og redusert realvekst

Resultater	
Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	0,9 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	3,1 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,6 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	3,1 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,0 %
<i>Differanse forventet NDR og risikojustertminimumsnivå for NDR</i>	<i>-2,2 %</i>

Fra økonomiplan, ytterligere redusert realvekst og redusert investeringsaktivitet

Resultater	
Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	0,9 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	0,2 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,6 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	0,2 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,0 %
<i>Differanse forventet NDR og risikojustertminimumsnivå for NDR</i>	<i>0,6 %</i>

Endring i prognosene fra basismodellen

Prognoser											
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Driftsinntekter	-13	-27	-42	-58	-75	-93	-112	-132	-153	-175	-199
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Driftsutgifter	46	35	23	10	-3	-17	-32	-48	-65	-83	-102
Renteutgifter	6	5	5	5	4	4	4	3	3	2	2
Avdragsutgifter	-4	-5	-6	-7	-7	-8	-9	-10	-11	-12	-13
Investeringer	-98	-103	-108	-113	-118	-124	-130	-136	-142	-149	-156
Investeringsinntekter	-31	-33	-35	-36	-38	-40	-41	-43	-45	-47	-50
Brutto låneopptak	-30	-23	-24	-26	-28	-30	-32	-35	-37	-40	-42
Låneopptak ved kun fast gjeldsandel som begrensning	-21	-23	-24	-26	-28	-30	-32	-35	-37	-40	-42
Gjeld	-26	-43	-62	-82	-102	-125	-148	-173	-199	-227	-256
Gjeld som andel av inntekter	-0,4 %	-0,4 %	-0,4 %	-0,4 %	-0,4 %	-0,4 %	-0,3 %	-0,3 %	-0,3 %	-0,3 %	-0,3 %
Forventet netto driftsresultat	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %	-2,6 %
Minimum netto driftsresultat	-1,6 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %
Risikojustert minimumsnivå nettodriftsresultat	-1,6 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %	-2,0 %
Disposisjonsfond	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Disposisjonsfond som andel av driftsinntekter	0,1 %	0,1 %	0,2 %	0,2 %	0,3 %	0,3 %	0,3 %	0,4 %	0,4 %	0,4 %	0,5 %
Driftsutgifter som andel av inntekter	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %
Investeringsinntekter som andel av inntekter	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %	-0,9 %
Investeringsutgifter som andel av driftsutgifter	-5,0 %	-5,0 %	-5,0 %	-5,0 %	-5,0 %	-5,0 %	-5,0 %	-5,0 %	-5,0 %	-5,0 %	-5,0 %
Avdragsutgifter som andel av gjeld	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %	-0,2 %
Akkumulert merforbruk	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Finansformue	0	-15	-30	-45	-60	-79	-100	-122	-146	-171	-198
Akkumulert mindreforbruk	0	-15	-30	-45	-60	-79	-100	-122	-146	-171	-198

Men hva med langsiktig gjeld

Justerbare forutsetninger				Referanse for utfylling av skjønnsmessig justering		
	Skjønnsmessig justering	Historiske gjennomsnitt		Kostra 2018	Basert på økonomiplan	Landsgjennomsnitt
Driftutgifter som andel av driftsinntekter og renteinntekter	92,3 %	89,8 %	Siste fem år	90,0 %	92,3 %	92,3 %
Investeringer som andel av driftsutgifter	11,0 %	16,0 %	Siste 13 år	12,9 %	9,4 %	13,6 %
Investeringssinntekter som andel av investeringsutgifter	29,1 %	30,0 %	Siste 13 år	22,9 %	29,1 %	28,4 %
Avdrag som andel av gjeld	2,9 %	3,1 %	Siste år	2,8 %	2,9 %	4,2 %
Forventet avkastning på finansformue		3,3 %	Siste fem år	2,2 %		3,2 %
Forventet rente på gjeld	2,8 %	2,56 %		2,1 %	2,8 %	
Forventet langsiktig realvekst i driftsinntekter	0,4 %	1,0 %	Langsiktig forventning		0,4 %	
Forventet langsiktig kommunal deflator		2,5 %	Langsiktig forventning			
Langsiktig ønsket gjeld som andel av drifts- og renteinntekter		124,2 %	Siste år	124,2 %	140,8 %	86,1 %
Andel av gjeld med rente bundet fire år eller lengre		0,0 %				

Før justering av langsiktig gjeldsnivå

Resultater	
Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	0,9 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	0,2 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,6 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	0,2 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,0 %
Differanse forventet NDR og risikojustertminimumsnivå for NDR	0,6 %

Inklusiv justering av langsiktig gjeldsnivå

Resultater	
Forventet netto driftsresultat ved stabil tjenesteproduksjon	0,9 %
Langsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat	0,1 %
Minimumsnivå for disposisjonsfond for å håndtere risiko	6,6 %
Kortsiktig minimumsnivå for netto driftsresultat for å bygge opp disposisjonsfond	0,1 %
Årlig endring i gjeld andel av inntekter	0,2 %
Differanse forventet NDR og risikojustertminimumsnivå for NDR	0,8 %

Men modellen bygger på forutsetning om langsiktig justering av gjeldsnivå

Før justering av langsiktig gjeldsnivå

Prognoser											
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Gjeld	2847	2928	3012	3098	3187	3278	3372	3469	3569	3671	3777
Gjeld som andel av inntekter	123,8 %	123,8 %	123,8 %	123,9 %	123,9 %	123,9 %	123,9 %	123,9 %	123,9 %	123,9 %	123,9 %
Forventet netto driftsresultat	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,9 %	0,8 %
Minimum netto driftsresultat	0,0 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %
Risikojustert minimumsnivå nettodriftsresultat	0,0 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %	0,2 %

Inklusiv justering av langsiktig gjeldsnivå

Prognoser											
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
Gjeld	2847	2932	3020	3110	3203	3298	3397	3498	3602	3709	3820
Gjeld som andel av inntekter	123,8 %	124,0 %	124,2 %	124,3 %	124,5 %	124,6 %	124,8 %	124,9 %	125,1 %	125,2 %	125,3 %
Forventet netto driftsresultat	0,9 %	0,9 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %	0,8 %
Minimum netto driftsresultat	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
Risikojustert minimumsnivå nettodriftsresultat	0,0 %	0,1 %	0,1 %	0,1 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %

Gruppearbeid:

Ta utgangspunkt i modellen for egne kommuner, og vurder om og eventuelt hvordan dere kan bruke modellen som hjelpeverktøy med utvikling av finansielle måltall i deres kommuner?

Hvordan benytte informasjon om befolkningsendringer i planleggingen?

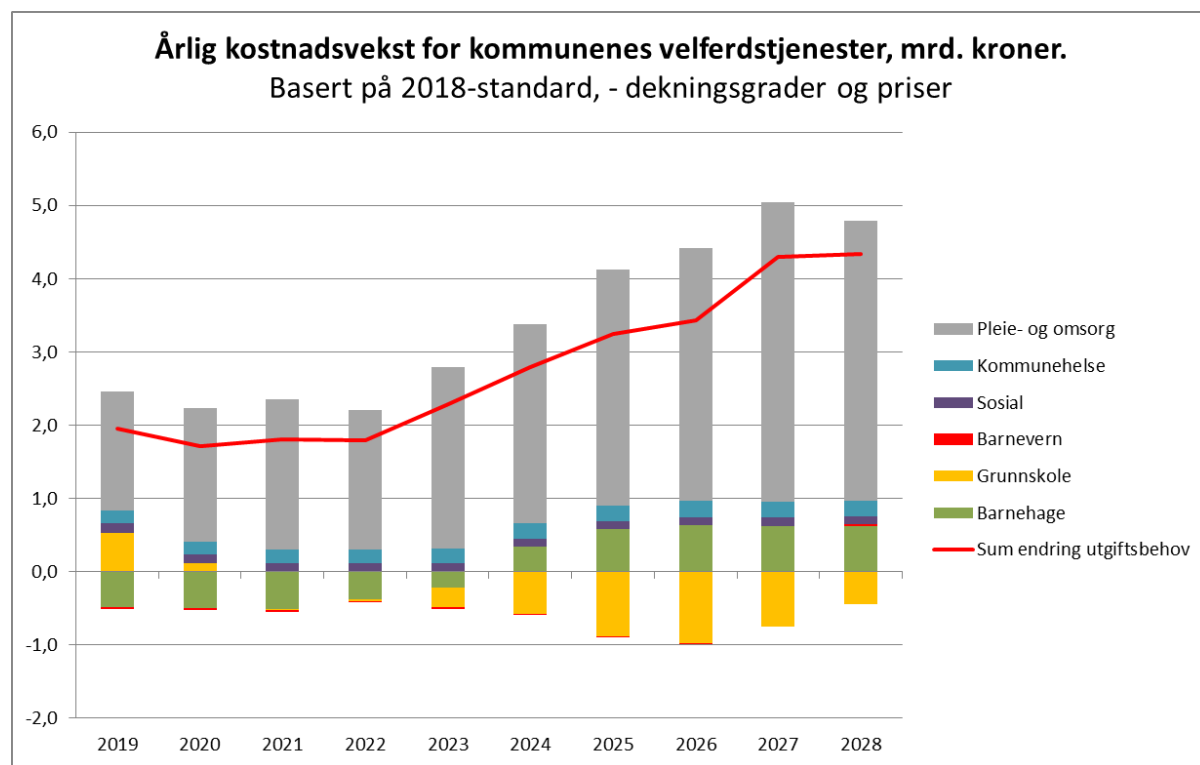
KS demografimodell og
KS modell for analyse av ressursbruk og prioriteringer
som mulige hjelpeverktøy

Befolkningsendringer i egen kommune – hva betyr dette i langsiktig planlegging?

- ✓ Hvilke behov kan det forventes at innbyggerne vil ha framover?
- ✓ Hva vil det koste å videreføre dagens prioriteringer?
- ✓ Kan det bli behov for å omprioritere for å tilpasse seg til nye behov?
- ✓ Hva er konsekvensene for kommunens økonomi?
- ✓ Behov for informasjon om sannsynlige utviklingsbaner for befolkningsutviklingen framover

I 2023 er 1943-kullet 80 år, deretter kan økningene i demografikostnadene for pleie og omsorg mer enn fordobles, selv uten økt standard

TBU utarbeider anslag for økte utgifter som følge av befolkningsendringer for kommunene samlet

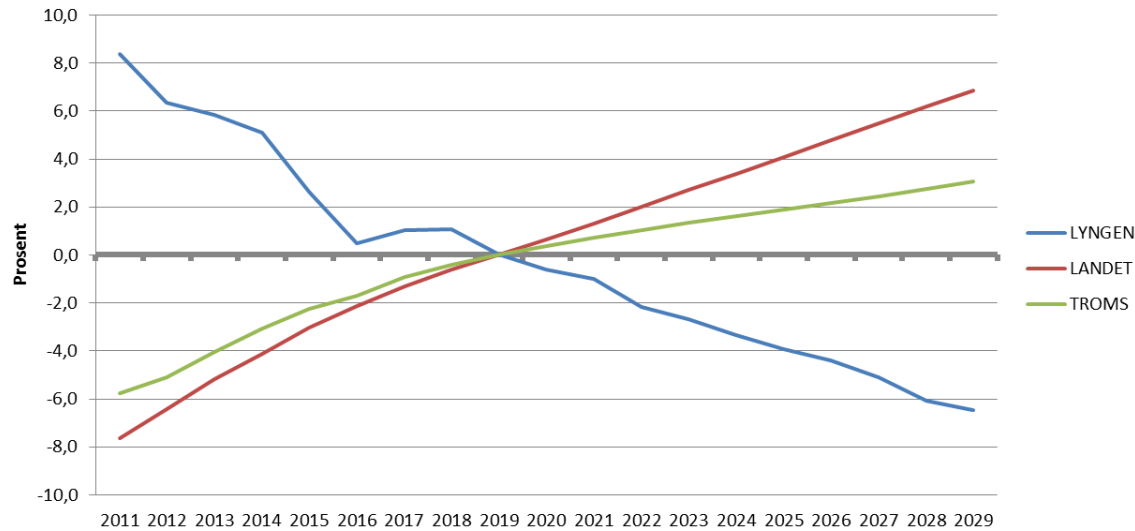
80 – 85 pst av demografikostnadene finansieres av frie inntekter.

Kilde: TBU / KS

SSB lager befolkningsframskrivninger på kommunenivå - Mange kommuner har egne framskrivninger

Utvikling i folketall per 1.1

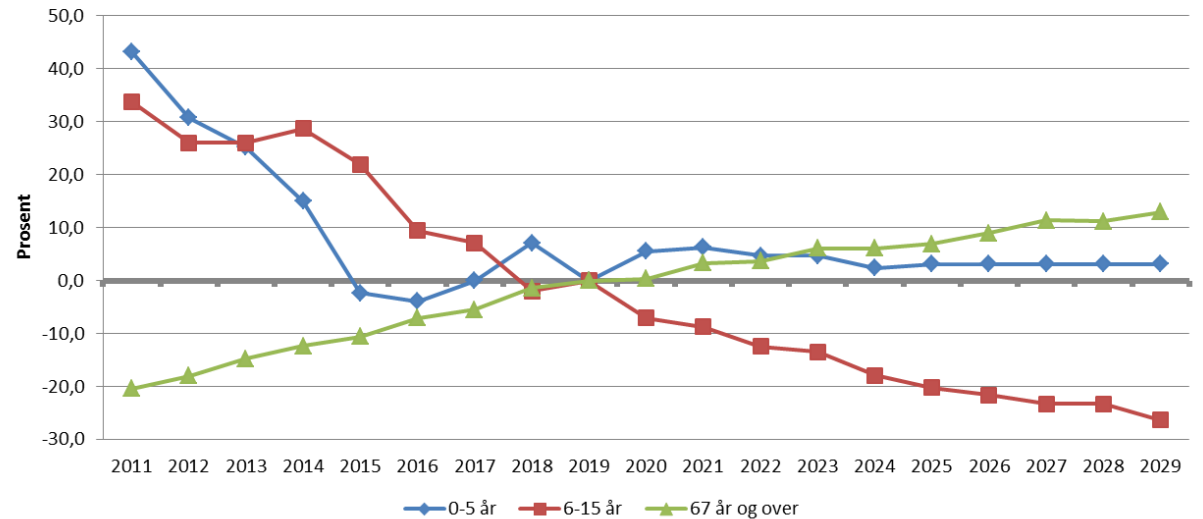
(2019 = 100, SSB MMMM-alternativet)

Kilde: SSB

Utvikling folketall 0-5 år, 6-16 år og 67 år + i Lyngen per 1.1

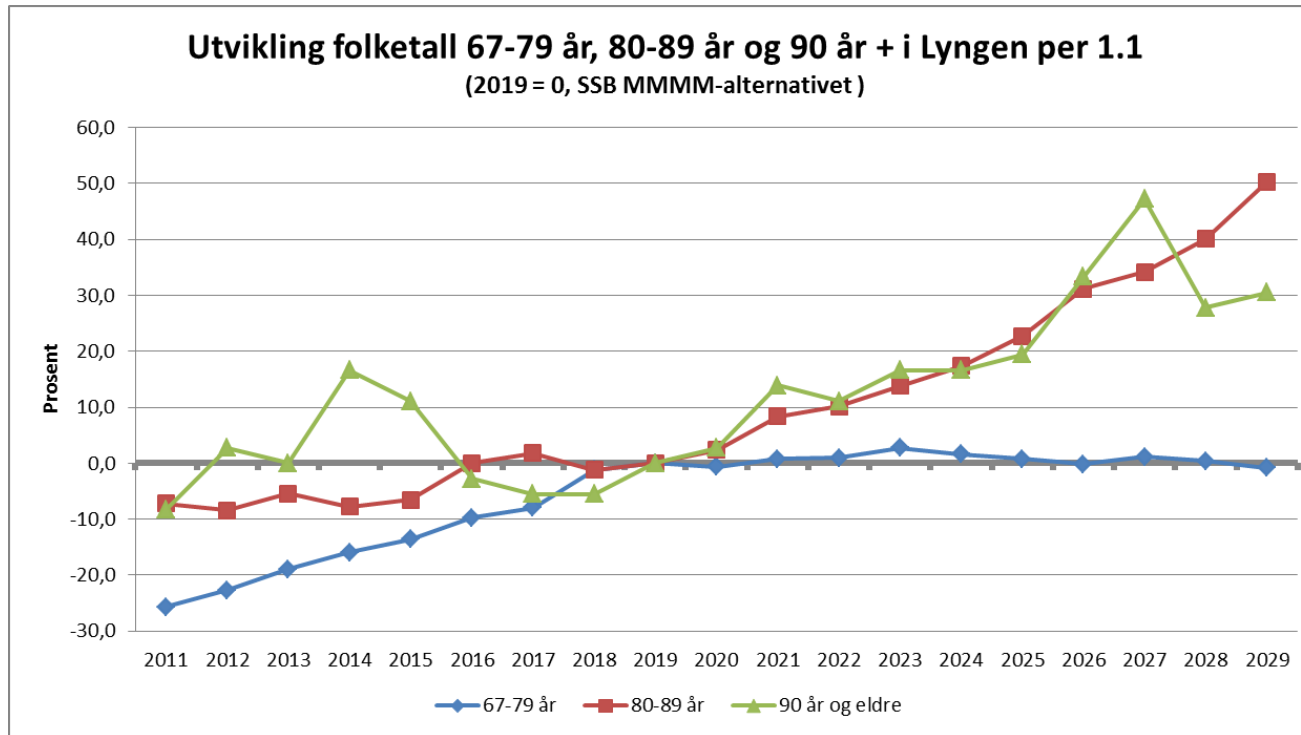
(2019 = 0, SSB MMMM-alternativet)

Kilde: SSB

Porsanger kan forvente sterk vekst i 80-89 åringer og 90+ åringer i årene som kommer.

Er det mulig å omsette folketallsutvikling til kroner

Kilde: SSB

- Teknisk beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi (TBU) lager anslag for landet.
 - Uendret standard, produktivitet og dekningsgrad
- Hva om vi benytter samme tilnærming for kommunen?

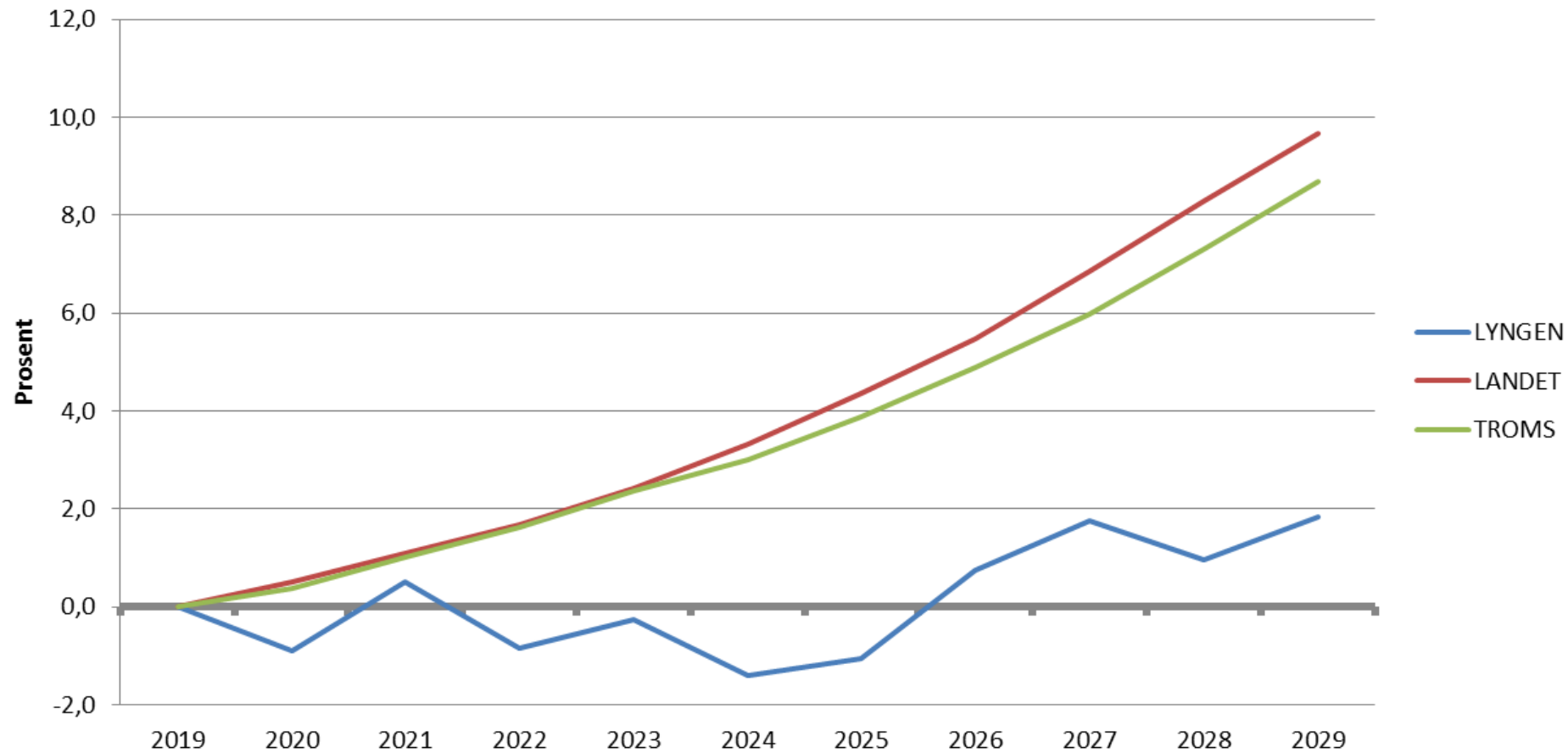
KS har laget en enkel regnearkmodell

del av abonnement på prognosemodellen

2	MODELL FOR ANSLAG DEMOGRAFIKOSTNADER											
3												
4												
5	Kommune	1938	LYNGEN									
6												
7												
8												
9												
10	Befolkningsfremskriving per 1.1 - standard er SSB - MMMM alternativet, TBU-metode											
11		2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029
12												
13	0-1 år	44	48	49	48	50	50	50	50	50	50	50
14	2-5 år	83	86	86	85	83	80	81	81	81	81	81
15	6-15 år	296	275	270	259	256	243	236	232	227	227	218
16	16-18 år	117	106	89	88	79	91	90	83	75	69	76
17	19-20 år	81	88	82	67	65	61	53	58	61	61	52
18	21-22 år	70	71	76	76	69	58	58	53	49	51	52
19	23-29 år	191	198	197	205	212	210	207	195	189	180	175
20	30-34 år	117	109	116	117	113	114	119	121	124	126	122
21	35-49 år	511	492	469	439	430	417	399	406	396	395	392
22	50-66 år	632	650	657	670	666	680	688	675	665	650	649
23	67-79 år	502	499	506	507	516	510	506	501	508	504	498
24	80-80 år	167	171	181	184	190	196	205	219	224	234	251
25	90 år og eldre	36	37	41	40	42	42	43	48	53	46	47
26	Sum innbyggere	2 847	2 830	2 819	2 785	2 771	2 752	2 735	2 722	2 702	2 674	2 663
27												

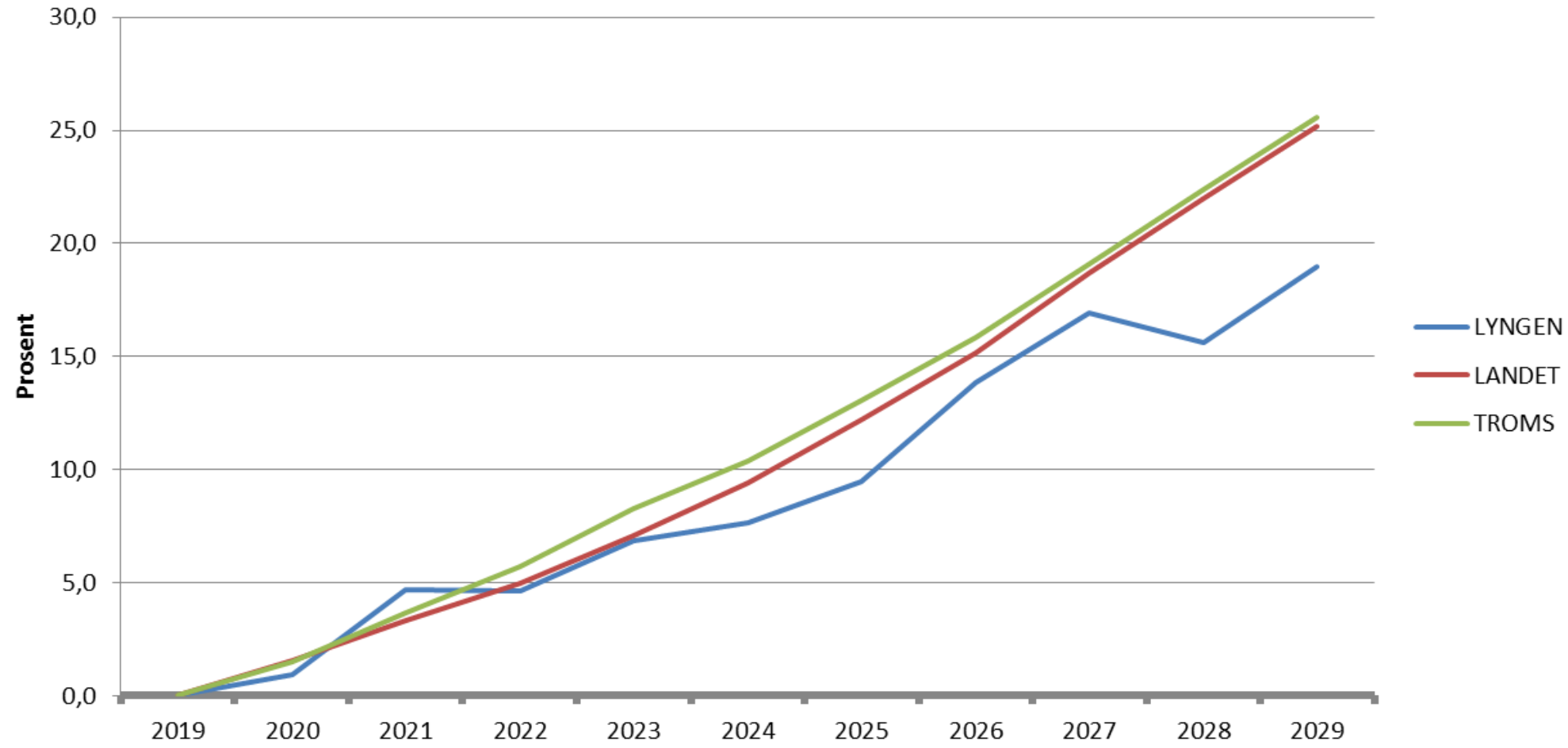
Utgiftsbehov demografi i alt

(målt ved inngangen til det enkelte år)

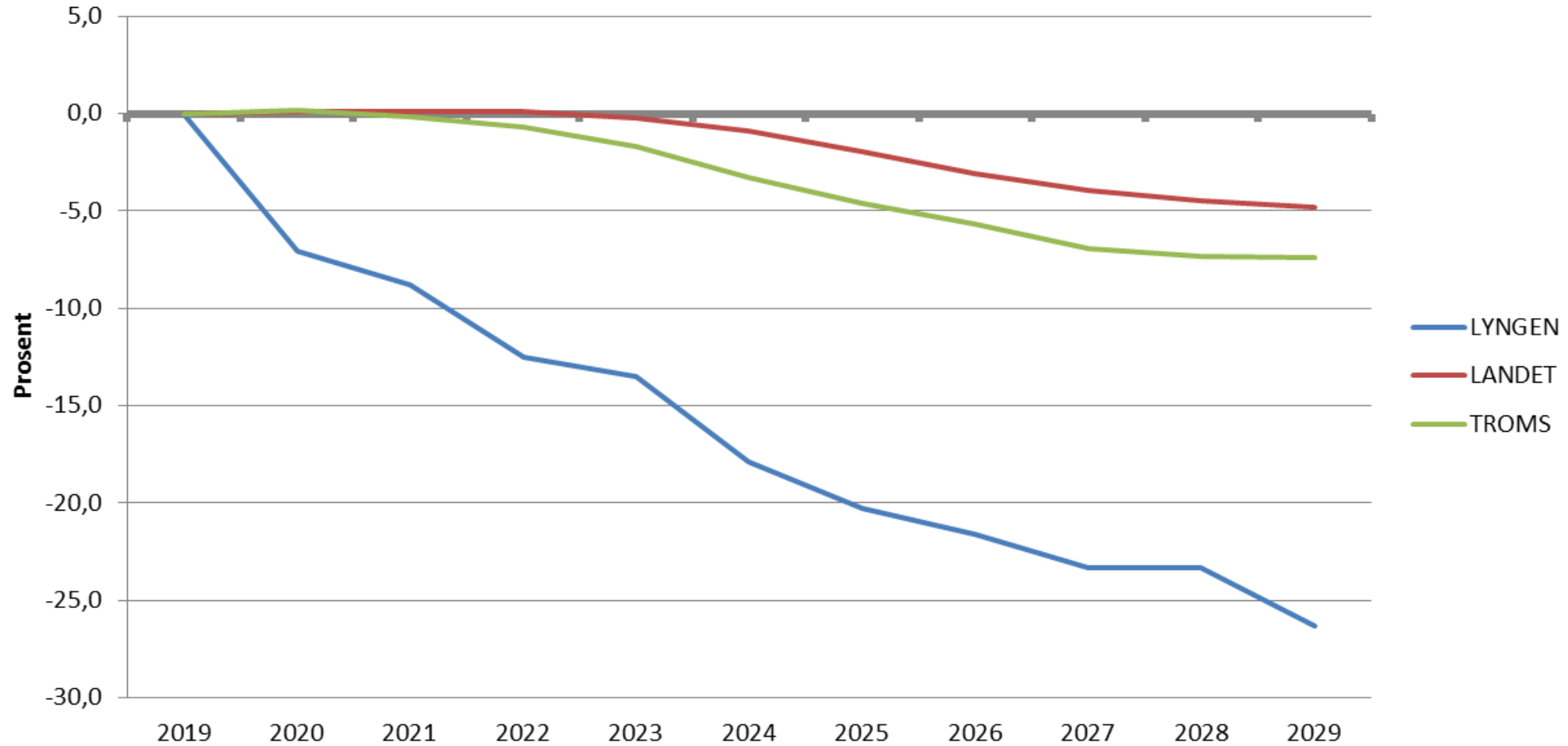
Utgiftsbehov demografi pleie og omsorg

(målt ved inngangen til det enkelte år)

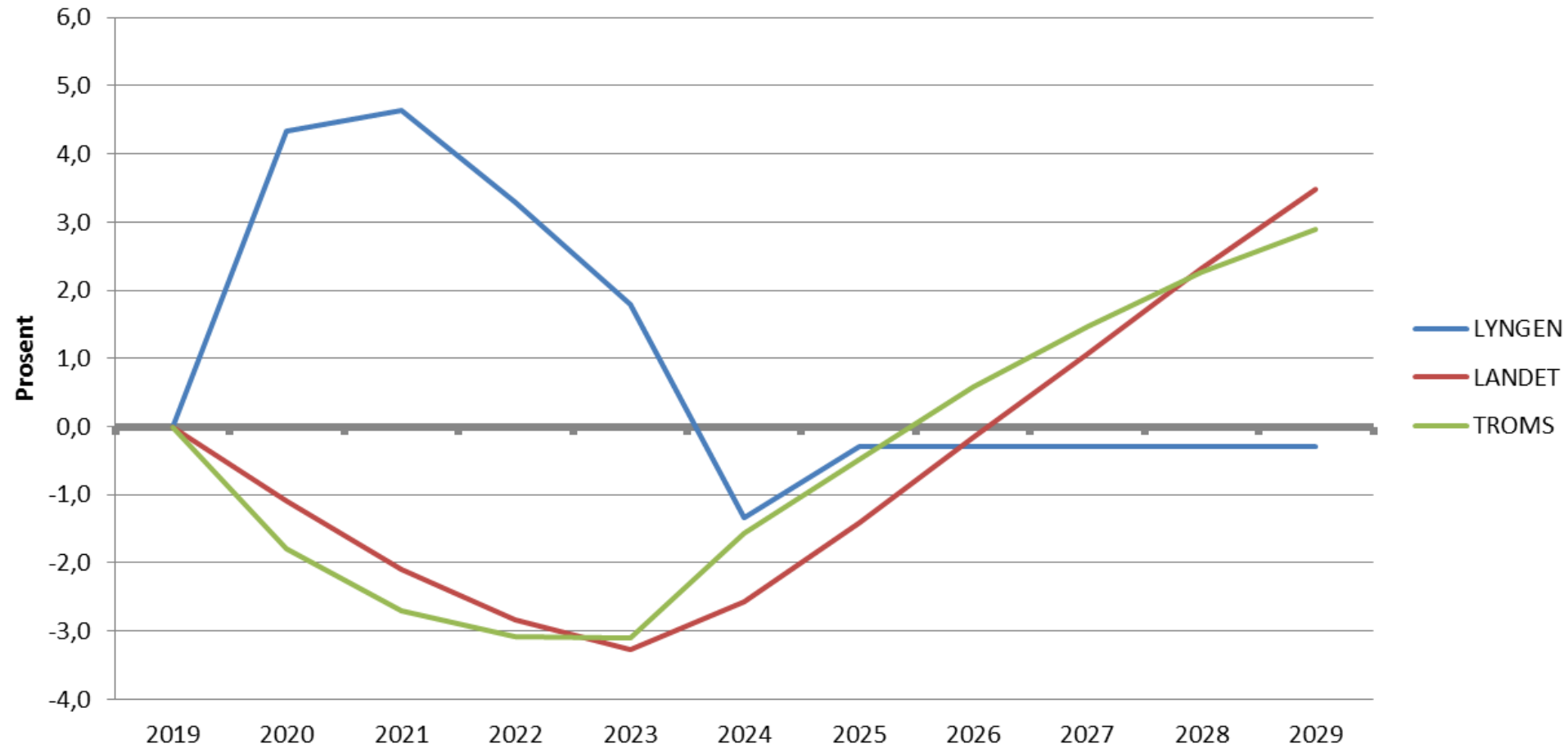
Utgiftsbehov demografi grunnskole

(målt ved inngangen til det enkelte år)

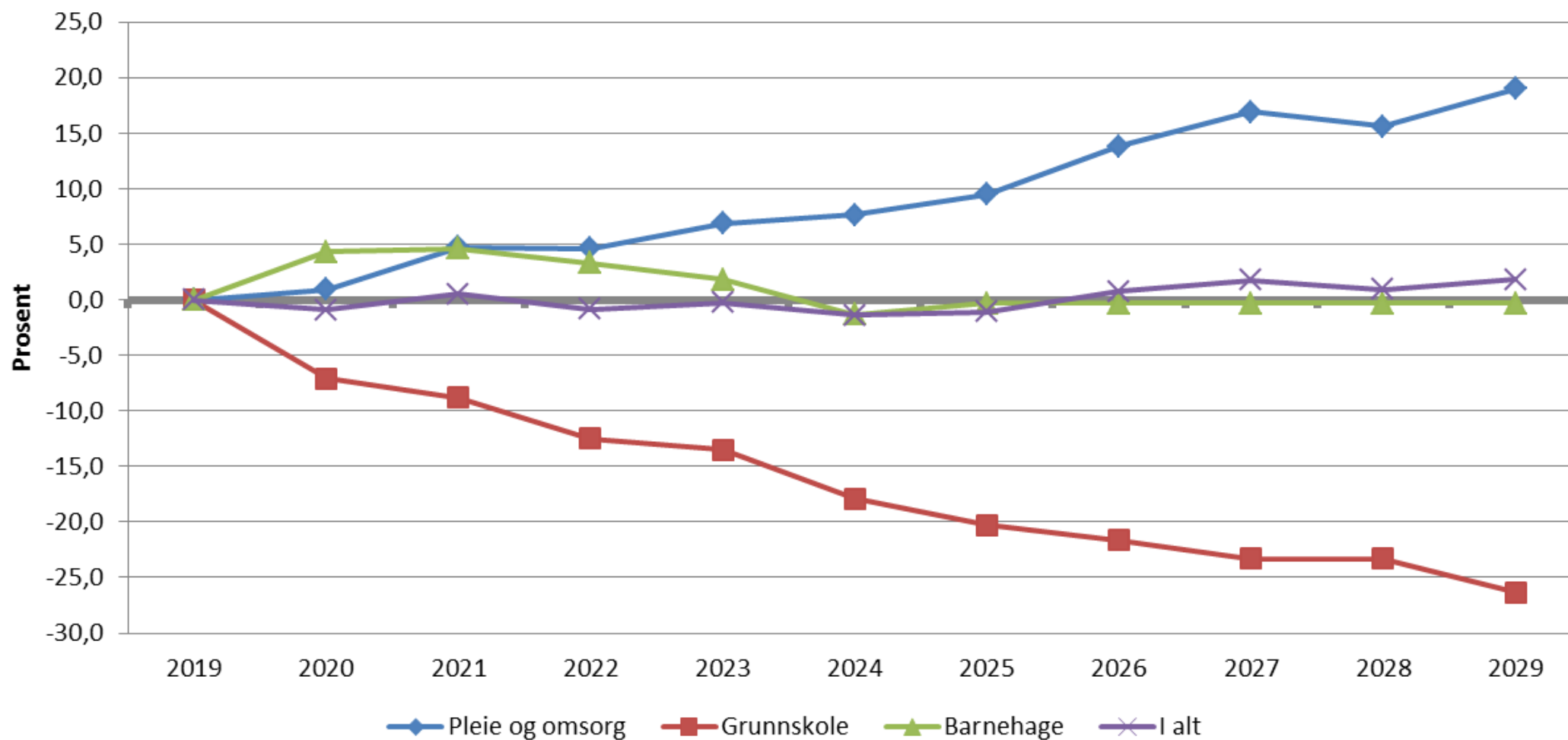
Utgiftsbehov demografi barnehage

(målt ved inngangen til det enkelte år)

Endret utgiftsbehov demografi - Lyngen - 2019 - 2029

(målt ved inngangen til det enkelte år)

1938 LYNGEN

Anslag endring i kommunens utgiftsbehov (i 1000 kroner) per tjenesteområde som følge av befolkningsendringer

(endring fra 1.1.2019)

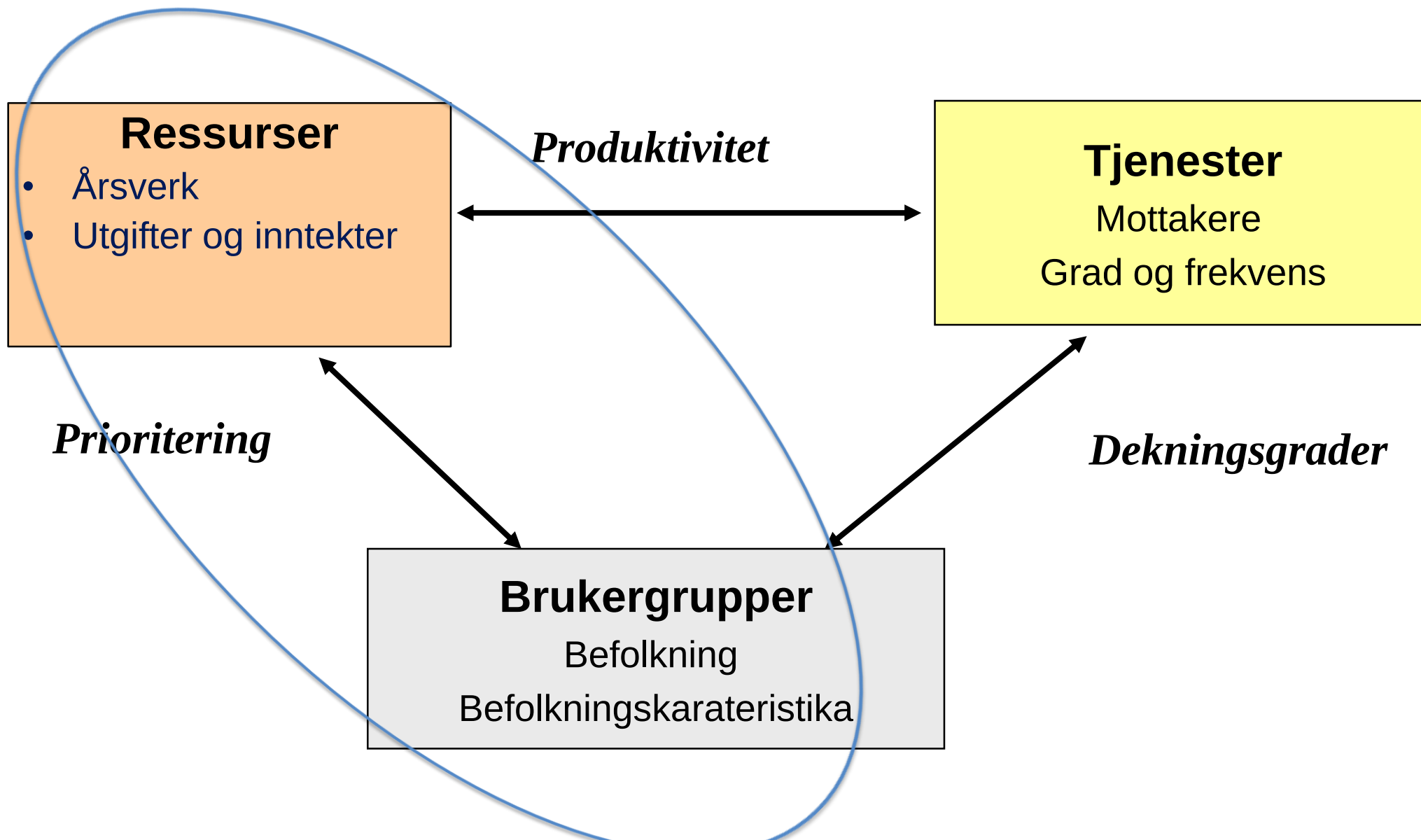
Endring utgiftsbehov per 1.1	Pleie- og omsorg	Grunnskole	Barnehage	Sosial	Kommunehelse	Barnevern	SUM LYNGEN
2020	837	-2 913	792	-76	-50	-186	-1 597
2021	3 344	-694	55	-144	60	-131	2 490
2022	-69	-1 526	-246	-200	-112	-236	-2 388
2023	1 985	-416	-272	-176	27	-119	1 029
2024	696	-1 803	-573	-51	-71	-215	-2 017
2025	1 615	-971	191	-109	-22	-116	589
2026	3 889	-555	0	-80	47	-82	3 218
2027	2 744	-694	0	-183	31	-103	1 795
2028	-1 189	0	0	-142	-68	-18	-1 417
2029	3 004	-1 249	0	-108	43	-117	1 573

Hvordan bruker kommunen pengene -
Modell for overordnet analyse av ressursbruk og prioritering?

KOSTRA

Prioritering - nøkkeltall

- ✓ Nøkkeltall utvikles gjerne i dimensjonen – ressursbruk sett i relasjon til innbyggere eller ulike aldersgrupper
- ✓ Legger indirekte til grunn at innbyggerpopulasjonen er lik fra kommune til kommune; forutsetter da at:
 - Sosioøkonomiske karakteristika har ikke betydning for ressursbruk, eller
 - Lik fordeling av innbyggere med ulike sosioøkonomiske karakteristika mellom kommunene
- ✓ Og at innbyggere eller innbyggergrupper er det som har betydning for ressursbruken, mao. at det ikke er andre faktorer som gir ufrivillige kostnadsforskjeller mellom kommuner

Nøkkeltall for prioritering fra Kostra

✓ Pleie- og omsorg

- Netto driftsutgifter pr. innbygger i kroner, pleie- og omsorgtjenesten, konsern
- Netto driftsutgifter, pleie og omsorg pr. innbygger 80 år og over, konsern
- Netto driftsutgifter, pleie og omsorg pr. innbygger 67 år og over, konsern

✓ Grunnskole

- Netto driftsutgifter til grunnskolesektor (202, 215, 222, 223), per innbygger 6-15 år, konsern
- Netto driftsutgifter til grunnskole (202), per innbygger 6-15 år, konsern

✓ Sosialtjenester

- Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger, konsern
- Netto driftsutgifter til sosialtjenesten pr. innbygger 20-66 år, konsern
- Netto driftsutgifter til tilbud til personer med rusproblemer pr. innbygger 20-66 år, konsern

Eksempel på hvordan Kostra – nøkkeltall brukes av pressen

Glåmdalen TIRSDAG 24. september 2014
Uke 40 - Nr. 225
130. Årgang
Leasagj. kr 20,-
www.glamdalen.no

TIPS 055 62 88 25 00 SMS: GLTIPS til 2001 E-POST: tips@glamdalen.no

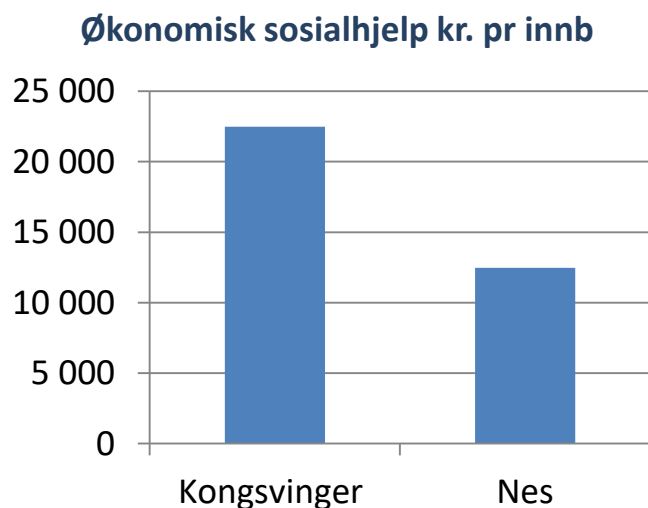
PEPPER
EFFEKTIV LÆRING
Å lære på video er effektivt og effektivt er effektivt. Kanskje du vil lære noe nytt? SIDE 19
FÅR SMAKEN PÅ BUSINESS
Lagrange og smaker som smaker. Hvor mange vil du ha? Kanskje du vil ha smaken på business. SIDE 20 OG 21
HÅPER PÅ SPILLEJOB
Lagrange og smaker som smaker. Hvor mange vil du ha? Kanskje du vil ha smaken på business. SIDE 22

UTFØRSEL – Vi har en egen utførselslinje som går gjennom 8 fjellstier med utførelse i sosialtjenestebetjening, som er i samarbeid for bedre og tryggere utførelse i Kongsvinger. Hver stier har en egen utførselslinje. FOTO: GÅRDEN MYRVED

Dobbelt så mange går på sosialhjelp

BEKYMRET: Kongsvinger har færre innbyggere enn Nes, men har dobbelt så mange mottakere av sosialhjelp. I fjor kostet de fattigste Kongsvinger kommune nær 23 millioner kroner, mens Akershus-kommunen betalte drøyt 11 millioner kroner. **SIDE 4 OG 5**

GLÅMDALEN MENER

Sosialhjelpen som spriker

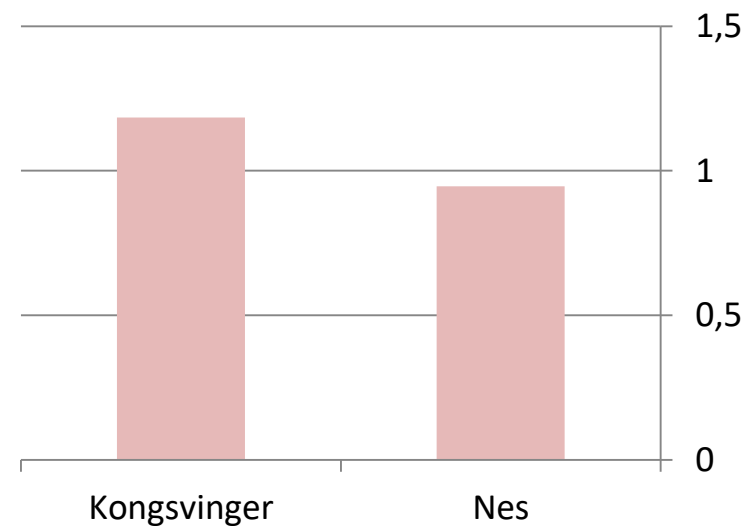
Hvorfor skal Kongsvinger kommune bruke 23 millioner kroner til sosialhjelp, dobbelt så mye som storebror Nes? Hvorfor varierer årlig sosialhjelpsutbetaling til den enkelte bruker fra 20.000 kroner i Våler til 40.000 kroner i Sør-Odal? Hva er årsaken til at Våler er den eneste glåmdalskommunen som har mindre utgifter til sosialhjelp per innbygger enn landsgjennomsnittet?

Politikerne bør sitte igjen med mange spørsmål etter at Glåmdalen offentliggjorde 2013-regnskapet for utbetalt sosialhjelp her i distriktet. Det finnes neppe en enkel forklaring på de store forskjellene fra kommune til kommune. Men utslagene er så store at fenomenet absolutt bør undersøkes nærmere undersøkelser. Totalt utbetalte

VEKST: Økningen i sosialhjelpsutbetalinger er enorm.

Delkostnadsnøkkel sosialtjeneste

KS har utviklet en regnearkmodell

- ✓ Bygger på analyser som KS har gjort for de 10 største kommunene
- ✓ Synliggjøring av hvordan kommunen prioriterer sin ressursbruk i forhold til **landsgjennomsnitt** korrigert for :
 - kommunenes utgiftsbehov (kostnadsnøkler fra inntektssystemet)

kommune med mange eldre må nødvendigvis bruke mer penger på eldreomsorg enn kommune med få eldre
 - ulikheter i arbeidsgiveravgift og pensjonsutgifter
 - antall elever i statlige/private skoler, vertskommunetilskudd PU og statlig del av barnevernstjenesten i Oslo
 - at Oslo både er kommune og fylkeskommune

Formålet med modellen

- **Synliggjøring** av og gi et **drøftingsgrunnlag** for hvordan kommunen prioriterer sin ressursbruk også med mulighet for sammenligning med andre.
- Modellen må imidlertid ikke brukes som en fasit for hvordan kommunen skal prioritere sine ressurser til de ulike tjenestene. **Slik fasit finnes ikke!**
- Modellen inneholder ikke informasjon om tjenestekvalitet, og kommune bør ved bruk av modellen vurdere å supplere illustrasjonene av ressursbruk med egen informasjon om tjenestekvalitet
- Modellen synliggjør kommunens ressursbruk på en ny måte. Avvik fra Kostra-standardene kan bli synliggjort, og kanskje modellen derigjennom også kan være med å heve kvaliteten på inndataene i Kostra.

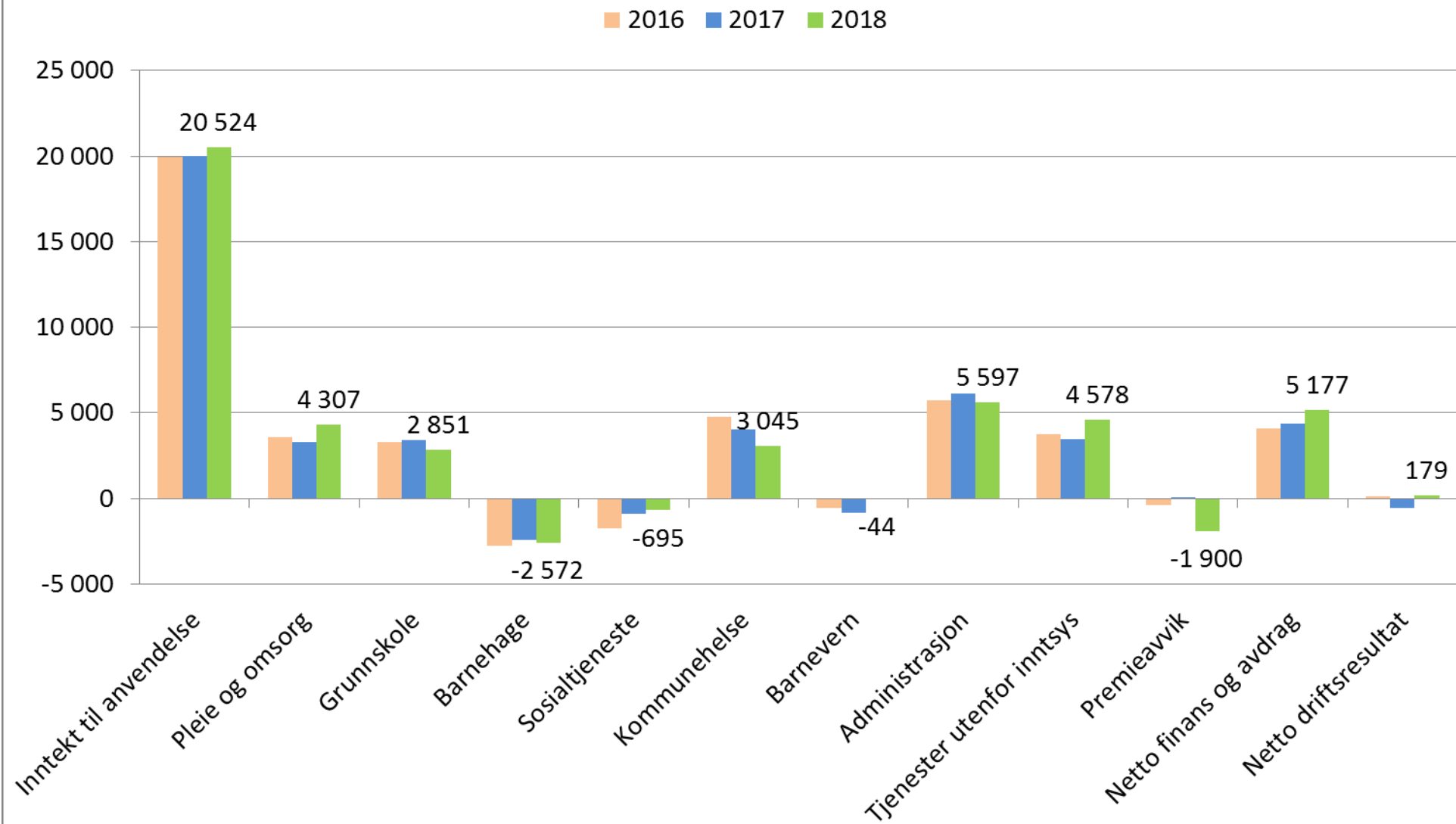
Korrigerte frie disponible inntekter, definisjon

- ✓ **Korrigerte frie disponible inntekter =**
 - Netto driftsutgifter (alle tjenester korrigert for utgiftsbehov mm.)
 - + Netto renteutgifter og avdrag
 - + Netto driftsresultat
- ✓ Forskjeller i korrigerte frie disponible inntekter gjenspeiler at de ulike kommunene har forskjellige muligheter til å yte det samme tjenestetilbudet

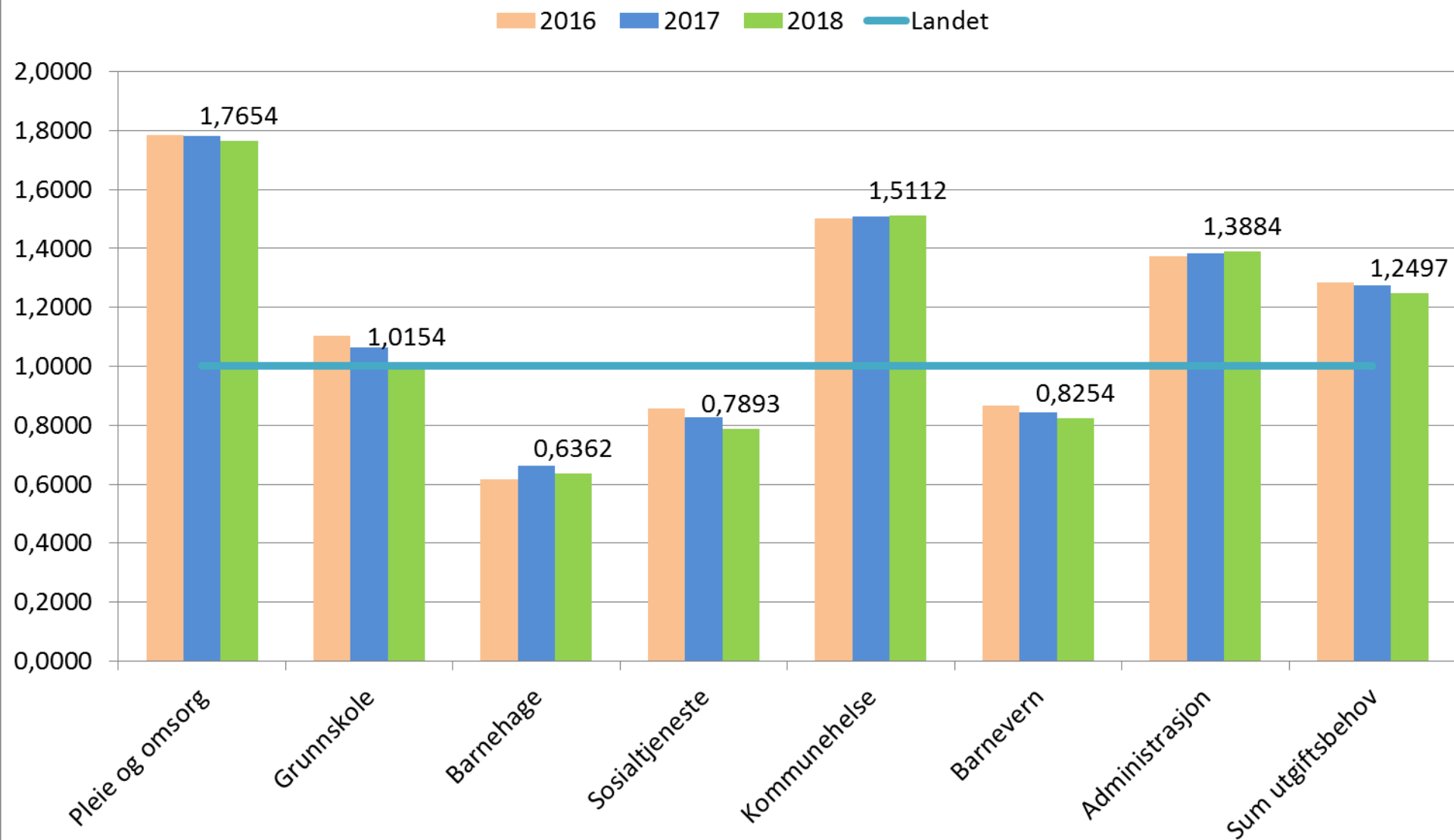
Inngangsside til modellen

	A	B	C	D	E	F	G	H
1								
2		DISPONIBEL INNTEKT OG KOMMUNENS PRIORITERINGER						
3								
4								
5	Kommune	1938	LYNGEN					
6								
7								
8								
9								
10								
11								
12								
13								
14								
15								

Slik ser kommunens ressursbruk ut - med tallene dere har levert til KOSTRA
sammenlignet med landsgjennomsnitt(=0), (kroner per innbygger)

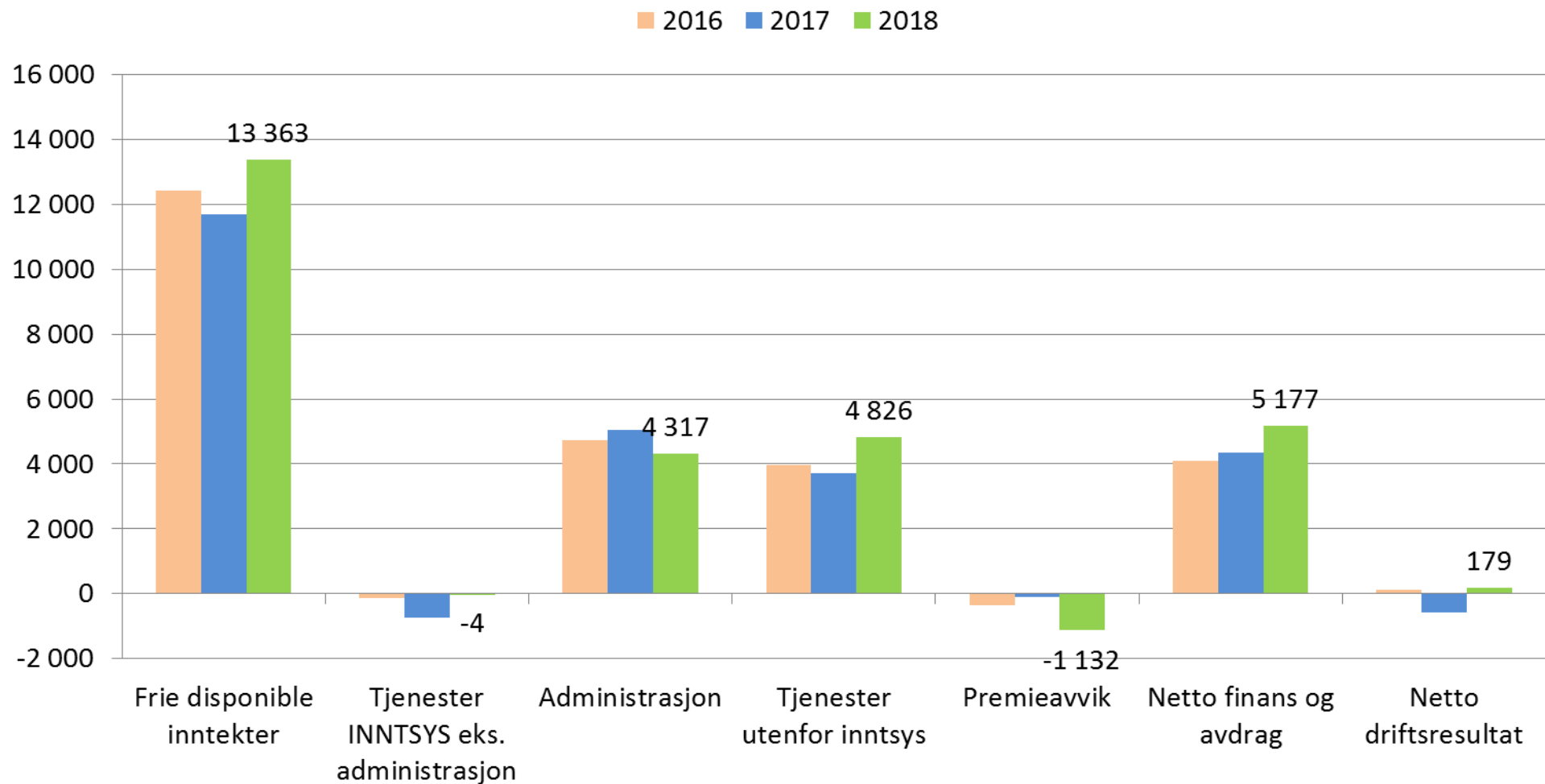
**Kommunens beregnede utgiftsbehov sammenlignet med landsgjennomsnittet (=1).
Kommunen blir kompensert/trukket for dette i rammetilskuddet.**

Kommunene har ulik befolkningssammensetning, ulikt bosettingsmønster og er forskjellige når det gjelder sosiodemografiske forhold. Kommunene har dermed ulikt utgiftsbehov (ressursbehov)

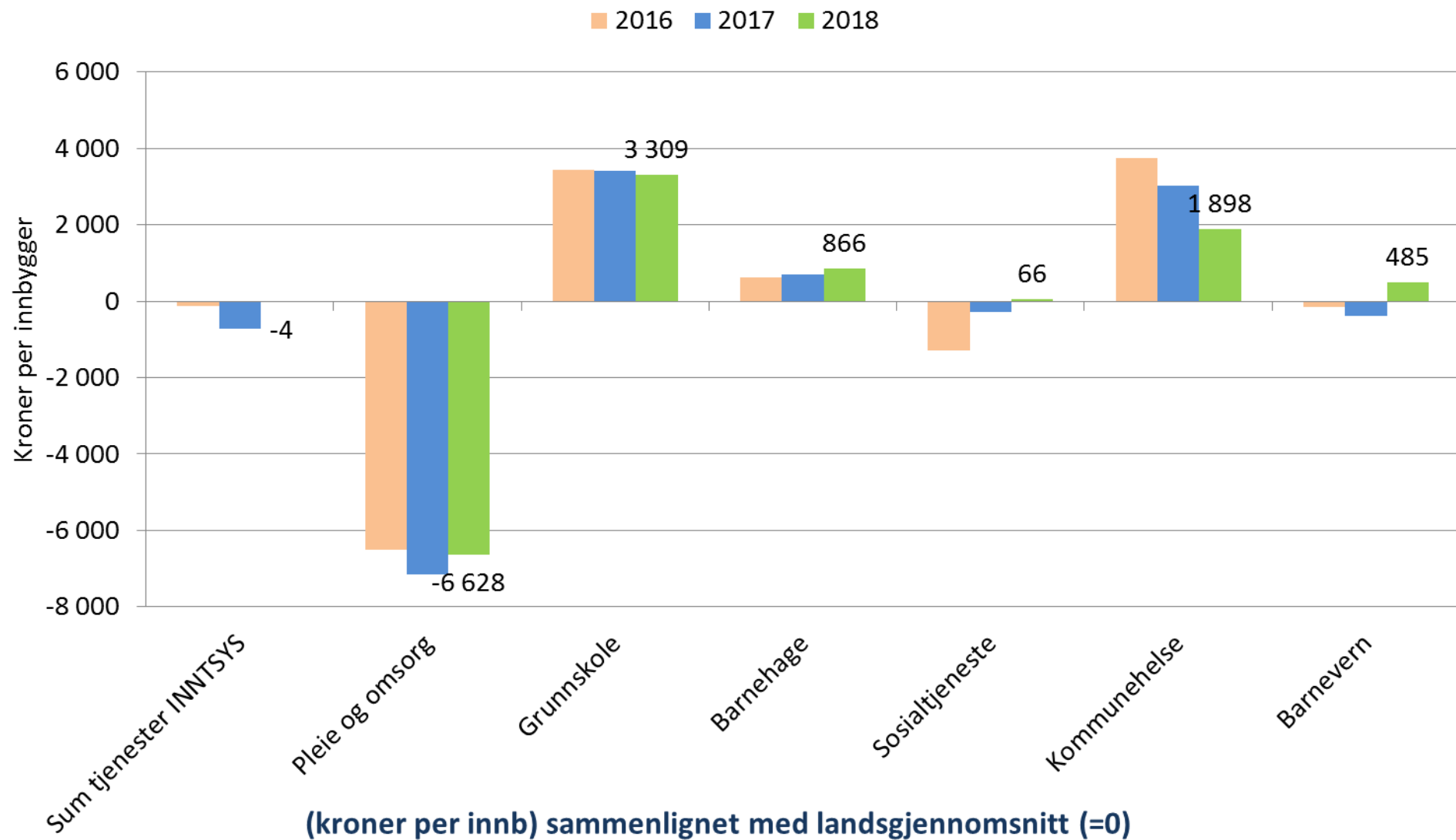
I de to påfølgende diagrammene (arkfanene) synliggjøres kommunens frie disponible inntekter per innbygger, og hvordan disse er anvendt når det tas hensyn til ulikheter i kommunenes utgiftsbehov, samt forskjeller i arbeidsgiveravgift og pensjon.

Kommunens frie disponible inntekter og ressursbruk (kr per innb)
avvik fra landsgjennomsnitt(=0) korrigert for kommunens utgiftsbehov m.m
(kroner per innbygger)

Tjenester innenfor inntektssystemet

Kommunens ressursbruk korrigert for forskjeller i utgiftsbehov m.m

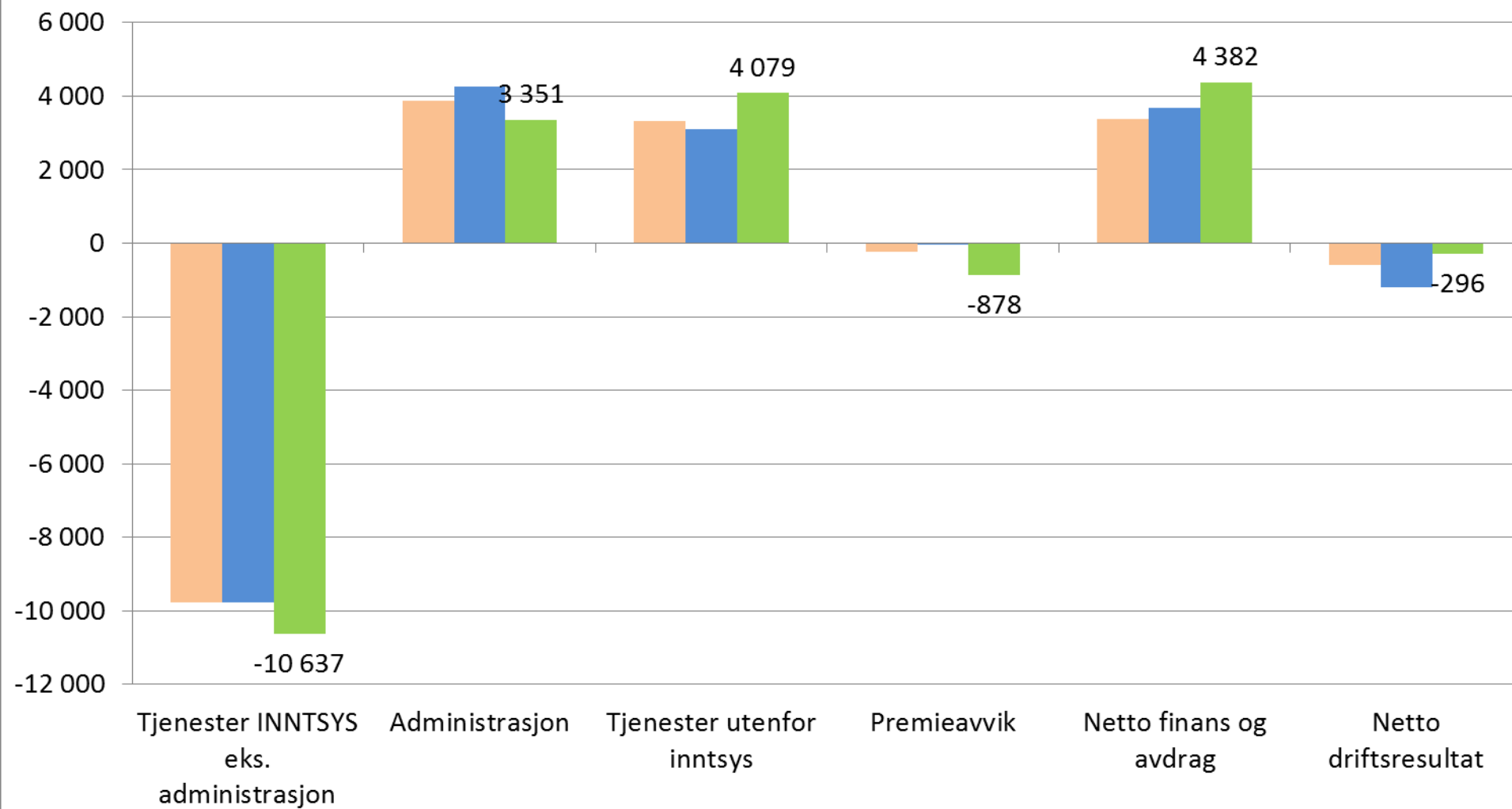

For å få et helhetlig bilde av kommunens prioriteringer er det ikke tilstrekkelig å ta hensyn til at kommunene har forskjellig utgiftsbehov, arbeidsgiveravgift og pensjon. Det må også tas hensyn til at kommunene har ulikt inntektsnivå.

De 3 påfølgende diagrammene (arkfanene) synliggjør kommunens prioriteringer når det tas hensyn til nivået på kommunens på frie disponible inntekter og kommunens utgiftsbehov, samt forskjeller i arbeidsgiveravgift og pensjon.

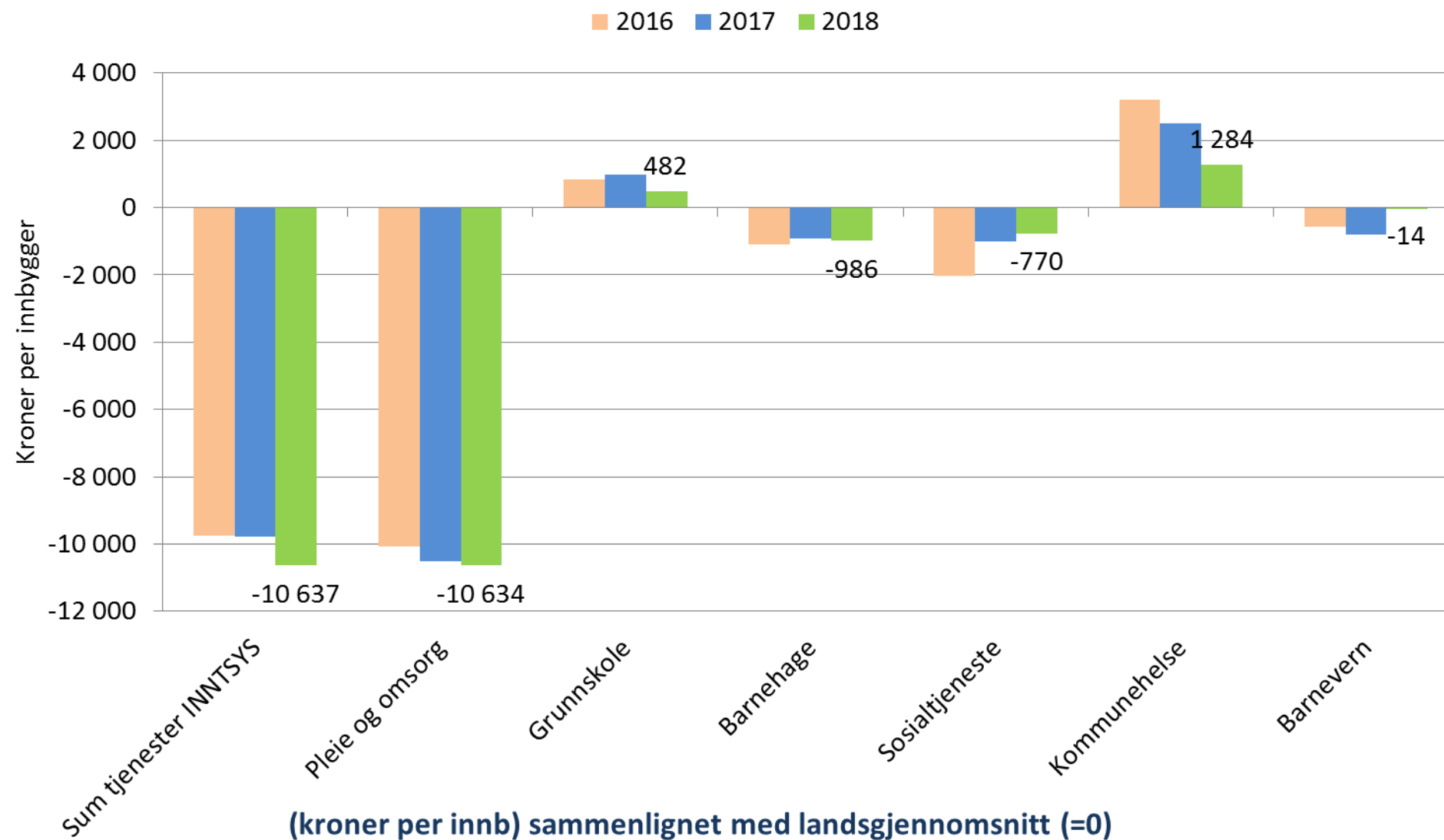
**Ressursbruk (prioritering) justert for ulikheter i inntekt og utgiftsbehov
sammenlignet med landsgjennomsnitt(=0) (kroner per innbygger)**

2016 2017 2018

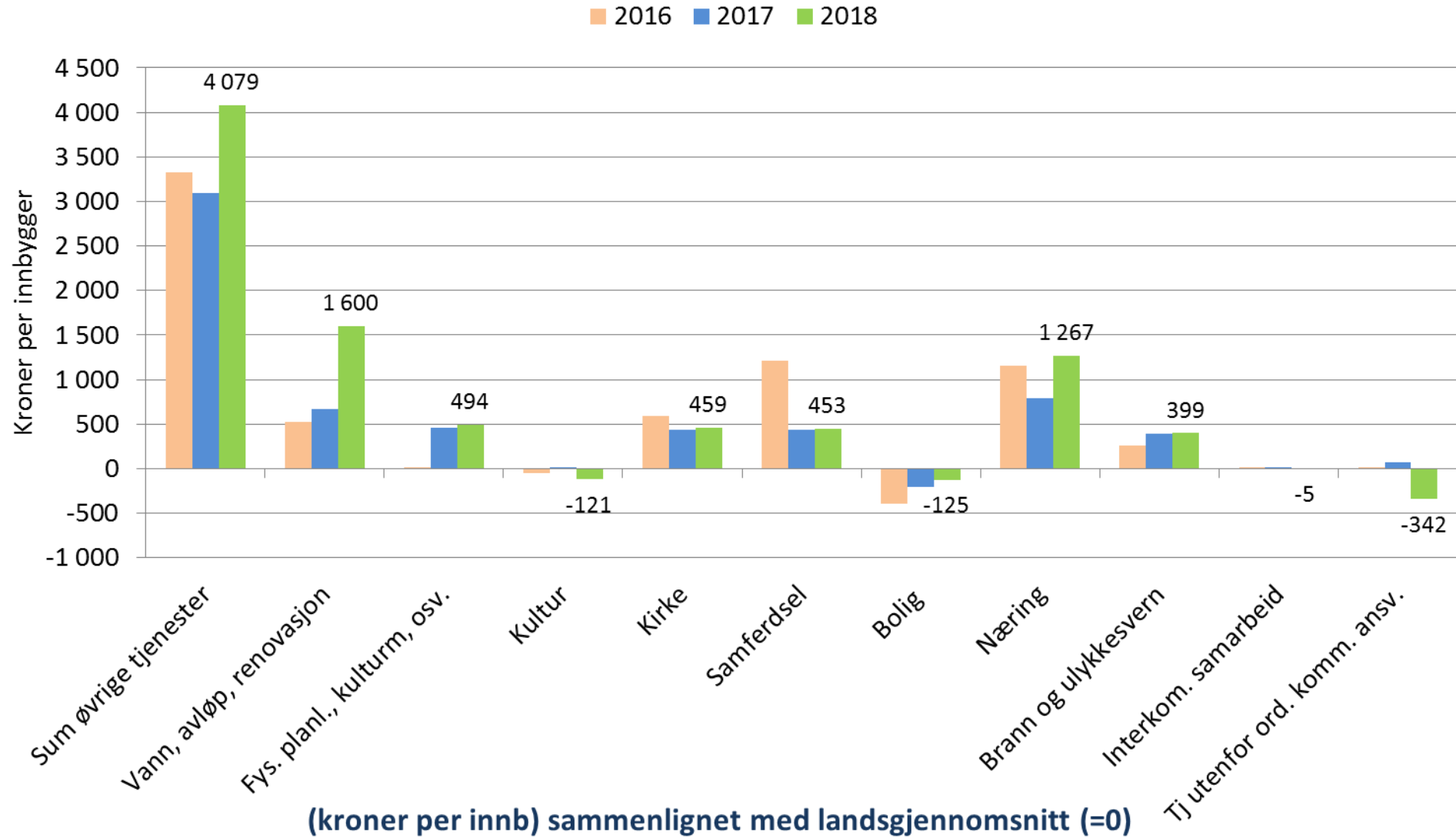

Tjenester innenfor inntektssystemet

Ressursbruk (prioritering) hensyntatt forskjeller i inntekter og utgiftsbehov

Ressursbruk til (prioritering av) øvrige tjenester korrigert for forskjeller i inntektsnivå

Inngangsside til modell for sammenligning

	A	B	C	D	E	F	G
1							
2		DISPONIBEL INNTEKT OG KOMMUNENS PRIORITERINGER					
3							
4							
5	Kommune	1938	LYNGEN				
6							
7		Sammenlignes med:					
8							
9	Kommune	1911	KVÆFJORD				
10							
11	Kommune	1940	KÅFJORD				
12							
13	Kommune						
14							
15							
16							
17							